

INVAALID

VIGASTATUD SÕJAMEESTE ÜHINGU KESKJUHATUSE JA TALLINNA OSAKONNA

• 20. AASTAPÄEVAKS •

VIGASTATUD
SÕJAMEESTE ÜHINGU

KESKJUHATUSE
TOIM. JA KIRJASTATUD

EESTI KIVIÕLI A.Ü.
Suurim õlitööstus Eestis

Tehased: KIVIÕLIS

Müügibüroo:

TALLINN, Pärnu mnt. 10

«POLARIS»

EESTI KINDLUSTUS-A.-S.

võtab vastu järgmisi

KINDLUSTUSI:

tule-, veo-, murdvarguse-,
väärtsaadete-, kasko- (laeva-
kerede) ja klaasikindlustusi

Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Seltsi põhi- ja tagavara-
kapitalid ületavad

Kr. 1.000.000.—

Seltsi asutamisest peale
on kahjude eest välja
makstud üle

Kr. 5.300.000.—

*

**Soliidne
edasikindlustus!**

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12. Kõnetraat 426-66
Telegr.-aad.: „POLARIS” • Osakond asub Tartus, Suurturg 11. Kõnetr. 675

Esindajad kõigis linnades ja maakohdades

NARVA KALEVI MANUFAKTUUR

endine parun A. L. Stieglitz'i

KALEVIVABRIK

Asutatud 1846. a. Narvas

Suurmüük ja ladu:
Tallinnas, Vene 8.

Telefonid:
446-36 ja 446-38.

Valmistab kõrges headuses ja maitserikkais moodsais mustrites ja värvides villaseid meeste- ja naisterahva palitu- ja mantliriideid, ülikonnariideid, fraki- ja smokingi-riideid, naisterahva kostüümiriideid, kaitsevæ- ja kaitsejõu-riideid, kooliõpilaste kalevit jne.

Kõik kaubad kannavad vabriku märki, mida palume ostmisel tähele panna.

Meie kaubad kõigis paremates riideärides üle riigi saadaval.

ERA

TALLINNA LINNAPANK

TALLINN, SUUR KARJA TÄN. 7

Telegrammi-aadress: „Linnapank“

TELEFONID:

Esimees P. Kurvits . . . 427-19
Direktor T. Loik . . . 448-39
„ R. Moorma . . . 443-40
Kodu keskjaam . . . 426-75

Toimetab kõiki pangaooperatsioone sise- ja välismaal

Võtab kaupu oma aitadesse hoiule ja annab nende vastu laene

A.-S.

Tallinna Laevaühisus

Laevaomanikud ja laevamaaklerid,
süte importöörid ja speditöörid.

Peakontor S. Karja 18

Telefon 426-90 (4 liini)

Ekspeditsioon: kaupade tollimine ja ekspedeerimine. Inkasso. Kinnitus. Korrespondendid kõikides suuremates sadamalinnades. Telef. 426-90; telef. tollil 460-04.

Tollivabaladu: laevade varustamine ja provianteerimine tollivabalaost. Ladu sadamas Uus Hollandi 6. Tel. 314-52. Kontor V. Sadama 3. Tel. 456-38 ja 441-80.

Süteladu: auru- ja sepasöed ning valu- ja küttekoks laost ja sadamas otse laevast alati saadaval. Kontor V. Sadama 3. Tel. 456-38 ja 441-80.

Laevatarvete kauplus ja purjetöökoda: igasugused laevatarbed ja materjalid. Purjede valmistamine. Kontor V. Sadama 3. Tel. 456-38 ja 441-80.

INVALID

VIGASTATUD SÕJAMEESTE ÜHINGU KESKJUHATUSE JA TALLINNA OSAKONNA
20. AASTA PÄEVAKS

25. SEPTEMBER 1937

*

HIND 25 SENTI

TOIMETUS JA TALITUS: TALLINNAS, TATARI TÄN. 3, TELEF. 462-16, 468-01

AR ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

A 2, 1959

113702 SP-5029

Foto Parikas

Riigihoidja K. Pät s alla kirjutamas käskkirjale Riigihoidja ametisse astumise kohta Toompea lossis. Riigihoidja kõrval Sõjav. Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner, kes astub Riigihoidja ametisse Üleminekuaja seaduses ettenähtud juhtudel.

Riigihoidja astus ametisse

3. septembril s. a. kell 14.45 astus senine Riigivanem Konstantin Päts Rahvuskogult vastuvõetud Üleminekuaja seaduse alusel Riigihoidja ametisse, kirjutades samal ajal alla ka ametisse astumise käskkirjale:

„Riigihoidja käskkiri Nr. 1.

Täna, 3. septembril 1937. on Riigi Teatajas nr. 71 avaldatud Rahvuskogu poolt

vastuvõetud ja Riigivanema poolt välja kuulutatud Eesti Vabariigi Põhiseadus ja Üleminekuaja seadus.

See Riigi Teataja number on saadud Riigikantseleis 3. septembril 1937. k. 14.45.

Üleminekuaja seaduse § 3 alusel olen asunud Riigihoidja ametisse 3. septembril 1937 kell 14.45.“

Teatavasti juba 17. augustil s. a. toimus Kadrioru lossis Rahvuskogu poolt

vastuvõetud Eesti Vabariigi Põhiseaduse ja tema elluviimise seaduste allakirjutamine Riigivanema ja Kohtuministri poolt, mille järele need kuulusid veel vaid avaldamisele Riigi Teatajas.

Riigi Teatajas nr. 71., 3. septembrist s. a. leidiski Eesti Vabariigi Põhiseadus ja kaheksa tema elluviimise seadust avaldamist, kusjuures viimastest Üleminekuaja seadus hakkas kehtima avaldamisega Riigi Teatajas, s. o. 3. septembrist s. a. alates.

Üleminekuaja seadus on ette nähtud riigielu juhtimise korraldamiseks üleminekuajal seniselt põhiseaduselt Rahvuskogu poolt vastuvõetud uuele põhiseadusele. Ta määrab ära uue põhiseaduse ja selle elluviimise seaduste kehtimahakkamise alguse, riigipea ametinimetuse, ülesanded ja riigipea asetäitja ülemineku ajal, Vabariigi Valitsuse tegevuse alused, Vabariigi Presidendi valimiste, Riigivolikogu valimiste ja Riiginõukogu kujundamise ja kokkuastumise ajalised piirid ning senise volituste lõpetamise korra.

Nii hakkab uus põhiseadus kehtima 120-dal päeval pärast tema avaldamist Riigi Teatajas, järelikult 1. jaanuarist 1938. a. Uue põhiseaduse elluviimise seadused, peale Üleminekuaja seaduse, hakkavad kehtima Üleminekuaja seaduse § 2 alusel ühel ajal Eesti Vabariigi Põhiseaduse kehtimahakkamisega, s. o. samuti 1. jaanuaril 1938.

Riigivanema ametinimetus kaob ära ja ametisolev Peaminister Riigivanema ülesannetes hakkab teostama temale kuuluvaid ülesandeid Riigihoidja ametinimetusega.

Kuni Rahvuskogu poolt vastuvõetud Eesti Vabariigi Põhiseaduse kehtimahak-

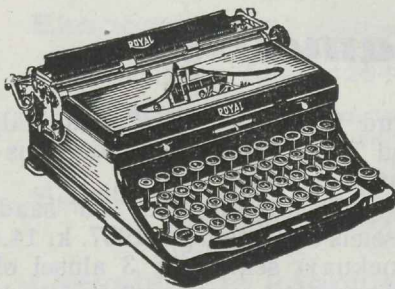
kamiseni, s. o. kuni 1. jaanuarini 1938. Riigihoidja teostab Riigivanema ja Peaministri ülesandeid senise põhiseaduse alusel; pärast uue põhiseaduse kehtimahakkamist kuni Riigikogu kokkuastumiseni Riigihoidja kasutab täiendavalt uues põhiseaduses ettenähtud Vabariigi Presidendi eriõigusi. Pärast Riigikogu kokkuastumist kuni Vabariigi Presidendi ametisse astumiseni teostab Riigihoidja Vabariigi Presidendi ülesandeid juba täielikult uue põhiseaduse alusel.

Juhul, kui peaks vabanema Riigihoidja ametikoht enne Vabariigi Presidendi ametisse astumist, siis asub Riigihoidja ametisse uue põhiseaduse avaldamisel ametis olev Sõjavägede Ülemjuhataja, järjekult kindral-leitnant J. Laidoner.

Vabariigi Valitsus teotseb kuni Riigikogu kokkuastumiseni senise põhiseaduse alusel.

Riigikogu valimised ja Riigikogu kujundamine toimuvad Riigihoidja poolt määratud ajal, kuid nii, et Riigikogu (Riigivolikogu + Riiginõukogu) võiks kokku astuda hiljemalt 23. aprillil 1938. a. Senise Riigikogu volitused lõpetatakse Riigihoidja vastava otsusega.

Vabariigi President peab olema valitud Riigihoidja poolt määratud ajal kuue kuu kestel pärast Riigikogu kokkuastumist, s. o. hiljemalt 23. oktoobriks 1938, kui riigielu ei esine vahepeal raskusi, mis nõuaksid presidendi valimiste edasilükkamist. Sel juhul Vabariigi Presidendi valimised lükatakse edasi nõukogu otsusel, millest Riigihoidja eesistumisel võtavad osa Sõjavägede Ülemjuhataja või Sõjavägede Juhataja, Peaminister, Riigivolikogu Esimees ja Riiginõukogu Esimees.

BÜROOMASINAD

Kirjutusmasinad ROYAL, arvutusmasinad FACIT, liitmisemasinad DALTON, paljundajad ELLAMS ja nende tarbed.

V^d LOUN & SCHITIKOV

TALLINN + NIGULISTE 18 + TELEFON 434-37

Sotsiaalminister O. Kask

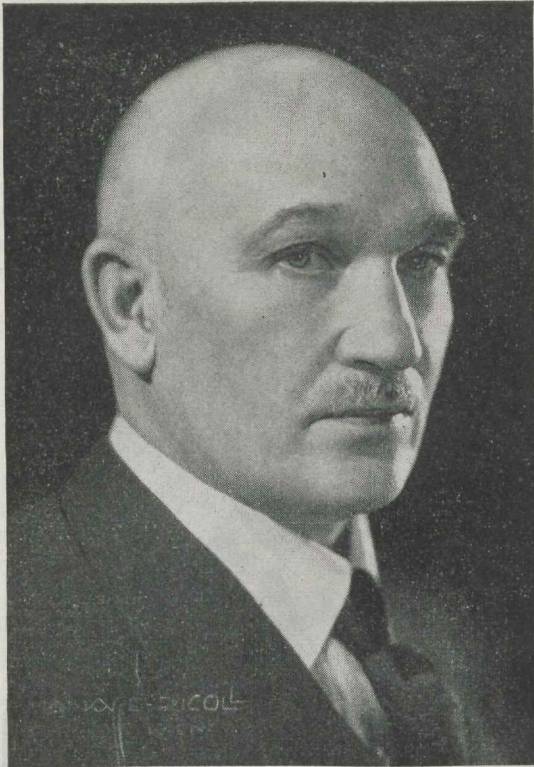
Sõdade paratamatus ja ühtlasi needus on see, et palju tööjõulisi kodanikke saadud haavade ja vigastuste tõttu kaotavad oma tervise.

Ka osa meie tublisid kaaskodanikke eriti maailmasõja, õnneks vähe- mal arvul vavadussõja järel on pidanud oma tervise jätma. Ühiskond, riik, püüab võimaluse piirides väikese pensioni näol kergendada sõja- invaliidide seisukorda.

Suureks abiks on aga invaliididele tulnud nende oma ühinemine ja koondumine ühingutesse. Ühisel jõul, ühiste ettevõtete kaudu on palju suudetud kätte võita ja teostada kaasvõitlejate-liikmete ja nende perekondade heaks.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu XX aastapäeva puhul soovin südamest Ühingule, ta juhtidele ning liikmeskonnale edu ja kõige paremat kordaminekut Ühingu suures sotsiaalses töös ja loodan, et ühendatud jõud ei raage, vaid senise energiaga veel palju hääd saadab korda ligemisearmastuse tööil meie sõjainvaliidide olukorra kergendamiseks.

O. KASK
Sotsiaalminister

Ühingu auliige, Haridusministri abi
Vold. Päts

Kui kodumaad ja rahvast kaitsedes langevad vapramad isamaapojad, siis mälestus neist on meile püha, kui aga meie vabaduse kaitsjad tulevad tagasi haavatutena ja vigastena, siis on iga kodaniku kohus suurima lugupidamisega ja tänutundega teha kõik, mis võimalik nende kurva saatuse ja majandusliku olukorra kergendamiseks.

Meie ei või kunagi karmis elutõeluses unustada, et ei ole alati küllalt lihtsast meeletusest, isegi südamlikust kaastundmisest, milliseid sõnu õnnetusist tabatuile kergesti ütleme, sageli palju enam trööstiks ja aitaks toetavalt väljasirutatud käsi.

Haavatud ja vigastatud sõjameeste organisatsioonid on need kesksed, mille kaudu iga kodanik võib oma käe kõigile vabadusetoojaile ulatada ja nii oma kohuseid nende vastu täita.

VOLDEMAR PÄTS

Sõjaminister kindral-major P. Lill

Ühingu 20. aastapäeval

„Kui häda kõige suurem, siis omaabi kõige lähem“, nii ütleb üks rahvasõna. Veel öeldakse: „Kes küsib, sellele antakse.“

Meie teame, et meie Ühingu asutati 20. aasta eest kõige suuremas puuduses ja raskemates oludes, et olla abiks sõjainvaliididele, kes ühingusse koondusid. Ja teame, et Vabadussõja algusega, mil sõjainvaliididele veel polnud pensioniseaduseid, ja puudus end kõige valusamini tunda andis, — alustas ühing jälle oma katkestatud abistamise tegevust. Neil silmapilkudel siis, „kui häda oli kõige suurem, siis tuli omaabi ühingu kaudu kõige lähemale.“

See 20. aastane töö ei ole olnud asjata, see on andnud invaliididele igakülgset toetust ja olnud oma ürituseks ja koonduseks, mis peale ainelise toetuse on olnud ka moraalseks toeks invaliididele.

Ühingu siht on olnud töötada põhimõttel: üks kõige eest ja kõik ühe eest.

Nii on ühingu juhatused ja neile abiks olnud peotoimkonnad Tallinna Osakonnas sageli ennastsalgavalt töötanud, et

saavutada puudustkannatajate kaasliigete abistamiseks sissetulekuid pidude, loteriide, korjanduste, väljasõitude jne. läbi.

Ja ütelus: „kes küsib, sellele antakse“, on ka siin tabanud. Ühingu korjanduste ja palvete peale on leidunud lahkeid annetajaid, kellel on kaastunnet ja arusaamist ühingu ülesannetest, ja kes pole ükskõiksed nende vastu, kes sõjaväljal auga invaliidiks saanud. Neile andjatele peame tänu siin oma sügavaimat tänu ühingu nimel ütleva!

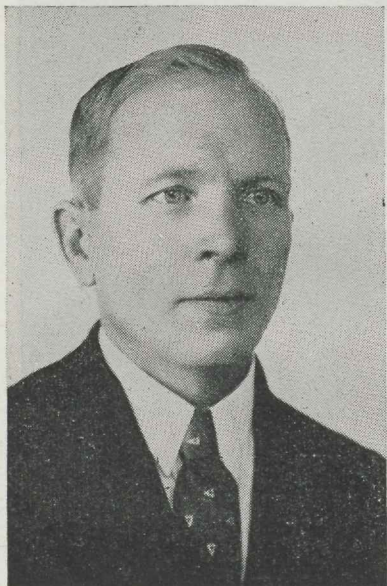
Kuna Ühing, oma eesmärgile kindlaks jäädes, veel palju aastaid tahab oma liikmeskonnale abistajaks olla, siis loodan, et ka edaspidi Ühingu omaabitööle sama heatahtlik suhtumine Sotsiaalministeeriumi ja teiste riigi- ja omavalitsuse asutuste ning seltskonna poolt osaks saab.

Soovin ka kõigile ühingu liikmetele invaliididele ja ühingu juhatustele, Ühingu kolmanda aastakümne käiku algades, parimat tulevikku ja edu ühingu lipu kõrgel hoidmiseks.

A. Järvand,

Ühingu Keskjuhatuse esimees.

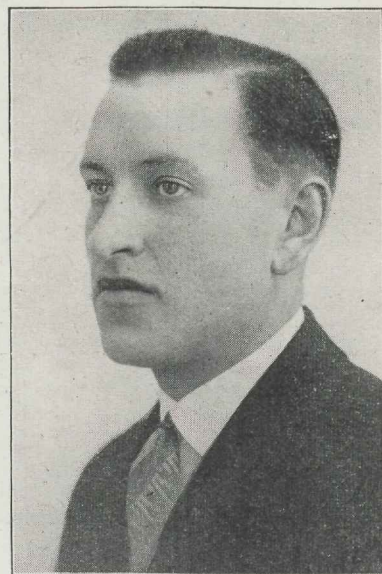
20 AASTAT

A. Järvand,
Vig. Sõjam. Ühingu Keskjuhatuse esimees.

Aug. Paalberg,
Vig. Sõjam. Üh. Keskjuhatuse laekur ja Tall. Osakonna abiesimees.

T. Kõrvne,
Vig. Sõjam. Ühingu Tallinna Osak. esimees.

Enne suurt rahvaste heitlust, maailma sõda, oli Eesti maa-alal võrdlemisi vähe sõjainvaliidide, — mõned üksikud vanakesed Vene-Türgi sõjast, kuulsusrikastest Plevna aegadest ja mõned sajad Vene-Jaapani sõja aegadest. Isevalitsuslikul ajal maksis riik neile väikest pensioni, mis vaevalist äraelamist võimaldas. Ei olnud siis mõeldav ega võimalik invaliidide oma Ühingu ega sellelaadiline omaabi korraldus. Ei olnud ka Venes invaliidide kodusid või varjupaike. Aastal 1831. korraldas küll Nikolai I. Hatsinasse invaliidide asunduse, kuid sinna pääsesivad ainult keiserliku kaardiväe sõdurid. Säälgiti tuli invaliididel maad harides ennast ja perekonda toita. Kui 1914. a. puhkes Maailmasõda, siis tõi see määratul hulgal invaliidide juurde. 1917. aastaks oli invaliidide juba nii palju, et nende eest hoolitsemine tegi juba riigile raskesti. 1917. a. tekkis Venes revolutsiooniline liikumine, mis pani aluse demokraatlikule mõtlemisvisiile ja olukorrale. Invaliidide eest hoolitsemine oli Ülevenemaalise Linnade ja Maavalitsuste Liidu kohalikkude komiteede korralduses kuni riigipöörde ni 1917. a. Selle järele tõmmati ka kaasa seltskondlikud organisatsioonid ning moodustati segakomisjonid invaliidide eest

hoolitsemiseks. Sellistesse komisjonidesse kutsuti ka invaliidide esitajaid. Tallinnas asus ka üks linnade liidu kohapealne komitee. Invaliididel puudus aga igasugune koondus ja esitus, keda segakomisjonidesse esitajaks kutsuda. Linnade Liidu Tallinna Komitee esimehe hr. Voldemar Päts'i ning liikmete E. Tomson'i ja A. Kask'i poolt kutsuti siis 11. septembril 1917. a. kokku esimene sõjainvaliidide koosolek selleks, et asutada sõjainvaliidide ühingu ja saada sõjainvaliidide esitust. Sel esialgsel koosolekul valitigi sõjainvaliidide esitus: hrad Vold. Päts ja A. Kask Linnade Liidust ning M. Bachfeldt ja J. Laurisson — invaliidid.

30. septembril 1917. a. kutsuti kokku järgmine invaliidide peakoosolek. Sel koosolekul kinnitati ühingu põhikiri ja valiti juba alaline 5. liikmeline juhatus. Nii tekkis Tallinna Eesti kubermangu jaoks Eestimaa Vigastatud Sõjameeste Ühingu, kelle ülesandeks sai sõjainvaliidide eest hoolitsemine ja abistamine, mida seni tegi Linnadeliit.

Oma ülesannete teostamiseks sai Ühingu riigilt abiraha ja muud toetust ning ühekuulise raamatutega korjanduse korraldamise teel nõutati sissetulekuid rahva käest

Oskar Bundt,

Vig. Sõjam. Ühingu Keskjuhatuse
revisj. komisjoni esimees, ühtlasi
Tartu Osak. esimees.

mõne tuhande rubla suuruses. Siit peale algas järjekindel invaliidide abistamise töö.

Kuna juba riigi poolt Linnade Liidu ja invaliidide eest hooldamise komitee kaudu olid asutatud kingsepa õppetöökoda, raamatuköitmise õppetöökoda ning invaliidide ühiselumaja, siis anti need üle ühingu valdamise alla ja ülespidamise kuludeks võimaldati riigilt toetusraha.

Nii sai noor Eestima Vigastatud Sõjameeste Ühingu algava hooaga tegutseda kuni veebruaril lõpuni 1918. a., s. o. Saksa okupatsiooni võimude tulekuni. Okupatsiooni võimude poolt võeti üle kõik ühingu varandus ja õppetöökodad lõpetasid tegevuse ning ühiselumaja likvideerus.

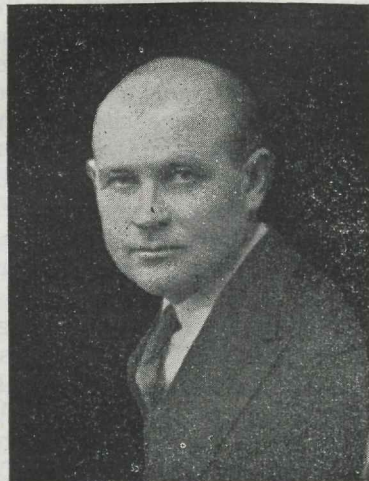
Alles okupatsiooni võimude lahkumisel sai ühingu oma katkestatud tegevust uuesti alustada.

Töö-Hoolekandeministeeriumi ja linna omavalitsuse kaasabil läks korda ruume saada ühingu kantselei jaoks ja Invaliidide Ühiselumaja asutamiseks.

Okupatsiooni võimude lahkumise ajal algas kohe Eesti Vabadusvõitlus ja riiklise aparadi loomine. Kõik tuli otsast peale rajada, loomulik, et siis puudusid ka seadused sõjainvaliididele toetuse või pensiooni maksmiseks. Selles olukorras, peab tunnistama, oli ühingu olemasolul ja invaliidide abistamise korraldusel kõige suurem tähtsus.

Araelamiseks toetust jagati töövõime-

tuile ja puudustkannatajaile, nii rahalist kui ka ainelist. Töö-Hoolekandeministeeriumilt saadi selleks rahalist toetust, Intendantuurivalitsuselt nõutati tarvilisi toiduaineid, mida eraviisil kusagilt saada ei olnud, sest Vene ja Saksa sõjavõimud olid maa kõigest lagedaks teinud, nii et rahva toitlustamiseks riigis suuri raskusi tekitas. Mitmed sajad invaliidid said ühingu kaudu, kas toetusena või õige väikese maksu eest, ameerika nisujahu, ameerika pekki, konserve, suhkurt jne., mida Intendantuuri Valitsuse kaudu läks korda kaunis suurel arvul nõutada. Ühingu korraldas ka ise korjandusi ja nõutas paljudelt asutustelt ja isikutelt annetusi, mida sel ajal kaunis rohkesti laekus. Nii sai Ühingu Vabadussõja kestvuse ajal Veneaegsete invaliidide toetamiseks palju ära teha. Et sellest toetusest üksi küll ei ole ja invaliididel tuleb elus ennast ka omal jõul edaspidi edasi aidata, oli selge ühingu juhatusele ja ka Töö-Hoolekandeministeeriumile. Selleks algutati siis ja asutati mitmesuguseid töösuse kursuseid ja õppetöökodasid Töö-Hoolekandeministeeriumi lahkelt toetusel. 1919. aasta kevadel korraldati aiatöö-, raamatupidamise-kursused ja asutati juukselõikuse, päevapildistuse ja kingsepa õppetöökodad. Õpilasi invaliide oli sel ajal üle 50. inimese ja nende jaoks peeti üleval riigi kulul Invaliidide Ühiselumaja. Kursustest osavõtjaid invaliide koondus Tallinnasse üle kogu maa. — Mõned kursused ja õppetöökodad olid ajutise iseloomuga, kuna teised jälle ühingu juures püsivalt tegutsema jäivad. —

Jaan Raudsepp,

Vig. Sõjam. Ühingu Keskjuhatuse
sekretär ja Tartu Osak. abiesimees.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu Keskjuhatuse. Vasakult: V. Savik, end. liige O. Pakkas, abiesimees O. Heine, esimees A. Järvand, sekretär J. Raudsepp ja laeaur A. Paalberg.

Keskühing Tallinnas oli küll koguriiklise ulatusega, aga teistesse linnadesse ja maale ei ulatanud tema tegevus. Ei saadud kaugemal asuvatele invaliididele kuigi palju kasulik olla. Siis töötati välja ühingu laiema ulatusline põhikiri, mille järele senise Keskühisuse asemele Tallinnas, tuli moodustada Ühingu Tallinna Osakond ja teine üleriiklik keskus, Ühingu keskjuhatuse. Teistesse maakondadesse ja linnadesse tulid asutada ja organiseerida Ühingu Osakonnad. Selleks kutsuti Tallinnasse kokku 1919. a. esimene Ühingu Kongress, kes valis esimese Keskjuhatuse osakondade esitajatest, sest vahepeal olid juba asutatud ja organiseeritud suuremates linnades Ühingu osakonnad. Ühingu organiseerimine läks suure hooga, üle maa tekkis üle 30. ühingu osakonna. Esimese Keskjuhatuse valimise järele lahutati senisest Keskühisusest Ühingu Tallinna Osakonnale ja Ühingu Keskjuhatusele kuuluv vara. Sellest peale hoolitses ühingu Tallinna osakond ainult oma liikmeskonna, kohalike invaliidide eest ja üleriikliku ulatusega Keskühingu asjad läksid üle Ühingu Keskjuhatusele. —

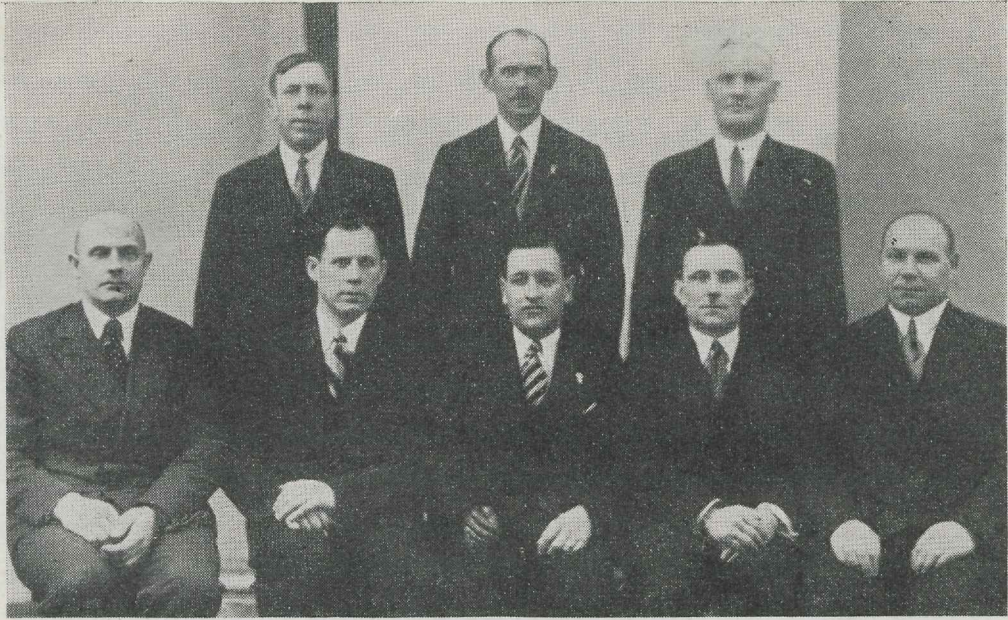
Alguses ei olnud ühingul ja ka Tallinna osakonnal mingit järjekindlat sissetulekut, siis suuremat hoolt ja muret nõudis just vajaliste summade hankimine.

Osakond valis omale juba 1919. a. al-

gul peotoimkonna ja korraldas peotoimkonna kaasabil rohkearvulisi pidusi, millised neil aegadel tähtsamaks sissetuleku allikaks olid. Iga aasta korraldati karbi-korjandus, 2. loterii-allegriid ja raamatutega korjandus. Algul nõutati üksikutelt kodanikelt ja asutustelt päris tuntavaid toetusi rahas, kui ka asjades. Ühingu alg-aastatel oli ühingu majandusliku olukorra tõstmisel ja sissetulekute saavutamisel väga suur abi selleaegsest juhatuse liikmest kadunud Ernst Kaevand'ist.

Tema energilisel hoolitsemisel nõutati luba ja lasti müügile postmargid vigastatud sõjameeste toetuseks.

Vabadussõda algas rasketes majanduslikes oludes. Vene ajast jäi umbes kaks-tuhat sõjainvaliidi, Vabadussõjast tuli neid tuhande ümber juurde. Esiialgul puudusivad pensioni seadused. Ühing ei suutnud üksi oma kasinate summadega kõiki aidata. Kõik elatistarbed olid kallid, valitses neist suur puudus. Tekkis vajadus hõlbus-tada nende muretsemist. Esiialgul muret-ses aineid Tallinna Osakond ise ja jagas neid liikmeile. Hiljem, s. o. 1. sept. 1920. aastal asutati Tallinna Vigastatud Sõja-meeste Tarvitajate Ühisus. See tegutses 2 aastat hea eduga ja rahuldab kriitilisemal ajal liikmete tarvidusi. Olukorra ja ma-jandusliku elu normaalseks kujunedes ei olnud enam vajadust oma tarvitajate ühi-

Vig. Sõjam. Ühingu Tallinna Osakonna juhatus. Istuvad vasakult: sekretär Ants Kärejõe, abiesimees V. Aamisepp, esimees T. Kõrvne, abiesimees A. Paalberg ja laekur J. Vanatoa; seisavad vasakult: M. Lass, H. Jakobson ja M. Vaarma.

Puudub pildil V. Kandelin.

suse kaupluse järgi, kuna selle ülevalhoidmiseks puudus tarviline kapital ja Tarvitajate Ühisus likvideeriti.

Ühingu oma ülesannete täitmiseks kogu oma 20. aastalise tegevuse kestvusel on püüdnud abiiks olla liikmeskonnale invaliididele ja nende perekondadele igakülgse toetuse võimaldamisega. On antud rahalist toetust äraelamiseks, arstiabiiks, elujärje parandamiseks, tööriistade muretsemiseks, eluaseme soetamiseks, muretsetud kütteaineid, riidevarustust jne. Töö ja teenistuse saamisel on esimese kümne aasta jooksul palju äratehtud. Linna tööbõsriil oli invaliididel eesõigus esimeses järjekorras tööd saada, paljud invaliidid on saanud kestvat tööd ja teenistust riigi ja omavalitsuse asutustesse. Kahjuks on viimastel aastatel need eesõigused tähelepannemata jäänud, arvestades sellega, et sõda on juba ammu ununemas ja on teisi enam eesõigustatuid ning parema ettevalmistuse terveid inimesi. —

Invaliididele töösuse kätteõpetamise hõlbustamiseks ja töömuretsemiseks, asutati üleriigi ühingu ja osakondade juurde õppetöökodasid, millised on oma ülesannet tarviliselt täitnud. Õppetöökodade ülevalpidamiseks saadi Töö-Hoolekandeministriumilt vastavaid toetusi ja krediite. Ühingu enda poolt peeti üleval Ühingu Puu- ja

Vitsatööstuse eraõppetöökoda esialgul Tartus ja hiljem Tallinnas, Lukusepa- ja Mehaanika õppetöökoda Tallinnas. Ühingu Tallinna Osakonna poolt asutati Päevapildi õppetöökoda, Töö-Hoolekandeministriumilt võeti üle osa Kingsepa Õppetöokoja sisseseadet ja laiendati seda ning uutes ruumides pandi tegevusse 1. jaanuarist 1920. a.; Rätsepa töökoda sai oma alguse Tallinnas, Ühingu asutaja, praeguse Haridusministri hra Voldemar Päts'i lahkkel vastutulekul. Septembris 1920. a. tegi senine „Ühistöö“ juhataja hr. V. Päts korralduse „Ühistöö“ likvideerimise puhul tema, Vabadussõja teenistuses olnud, rätsepa töökoja üleandmiseks Ühingu Tallinna Osakonnale. Nii sai osakond Tallinnas, Pikal tän. „Mustapeade Seltsi“ majas asuva rätsepa töökoja oma kasutusse ühes masinatega ja muude sisse-seadetega ja jäi tegutsema osakonna rätsepa õppetöökojana. — Hiljem viidi osakonna rätsepa õppetöökoda üle Tallinnas, Narva mnt. Nr. 9., kus juba töötas Kingsepa õppetöökoda. Ühingu teiste osakondade juures asutati samuti õppetöökodasid. Tartu Osakonnal oli Kingsepa õppetöökoda ja Invaliidide Ühiselumaja.

Narva osakonnal — Kingsepa õppetöökoda, ja hiljem mööblitööstus, Rakvere, Haapsalu, Viljandi, Võru, Valga, Pärnu ja Tahkuranna osakondadel — Kingsepa õp-

Vig. Sõjam. Ühingu Tallinna Osakonna juhatus, revisjoni komisjon ja kantselei- ning töökodade ametnikud.

TARTU LINNAPANK

Tartus, Raekojas

Telefon 2-32 ja 11-32

Arvete seis 31. juulil 1937 a.

Aktiva

Passiva

Kassa	49.464.69
Hoiuarved	405.957.47
Väärtpaberid	366.006.58
Väärtused	940.84
Diskonteeritud vekslid	3.188.536.09
Tähtajalised laenud	4.887.—
Konto-korrent laenud	950.651.19
Korrespondendid	57.577.52
Garantii deebitorid	97.466.84
Mitmesugused deebitorid	15.134.22
Vallasvara	15.554.15
Kulud	59.489.19
Muud aktivad	13.023.97

Kokku Kr. 5.224.689.75

Põhikapital	308.259.34
Tagavarakapital	50.476.31
Amortisatsioonikapital	9.991.06
Hoiusummad	4.446.913.46
Võlad teistes krediidasutistes	93.94
Korrespondendid	52.453.10
Väljaantud garantiid	97.466.84
Mitmesugused kreditorid	15.134.22
Tulud	228.097.94
Muud passivad	15.803.54

Kokku Kr. 5.224.689.75

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Vigastatud Sõjameeste Ühingu XX Kongress Tallinnas 13. juunil s. a.

petöökojad. Valga osakonnal veel — limonadi-tööstus.

Kõik need õppetöökojad võimaldasid suurele hulgal sõjainvaliididest töösikuse omamist ning õppinuile tööd ja sissetulekut.

Vajadus töösikuse õppimiseks vähenes, seega ka vajadus õppetöökodade järele. Suurem osa neid õppetöökodasid, mida ainult toetuse varal üleval peeti, tuli vajaduse möödudes likvideerida. Alles on jäänud elujõulised õppetöökojad, millised omatööstusega ennast ülalpidada ja isegi kasu suudavad anda. Nii on elujõulistena ja invaliididele tööd võimaldajatena, praegugi tegutsemas:

Tallinnas — Rätsepa ja Kingsepa töökojad, millistest rätsepa töökoda ühingu Tallinna osakonnale suuremaid tulusid on võimaldanud,

Narvas — Kingsepa töökoda ja mööblitööstus ja

Valgas — limonaadi tööstus.

Peale selle on ühingul omandusena Tartu külje all pajuistanduse talu „Pajula“ ning Narva osakonnal uudistalu „Soldino“ asunduses, Narva lähedal.

Töösikuse õppimise soovilisi tuleb veel ette üksikuid. Neile on Sotsiaalministeerium võimaldanud toetust üksikult õppemaksude tasumiseks ja sageli ka õppimise ajaks.

Ühingu tegevuse toetuseks moodustati 1923. aastal Sotsiaalministeeriumi juures eriline kapital. Sellest kapitalist võimaldati Ühingu Keskjuhatus kaudu osakondadele, esialgu ka õppetöökodade asutamiseks ja ülalpidamiseks, toetusi ja laene. Samuti võimaldatakse Ühingule ja osakondadele hoolekande teostamiseks iga-aastalist toetust eelarve kohaselt. Ühingu liigetele antakse toetusi ja laene tööabinõude soetamiseks, elujärje parandamiseks, ettevõtete asutamiseks, õnnetu-juhtumiste puhul jne.

Sel teel on invaliidide toetuseks nende kätte juhitud suuri summe, mis ulatub 13 aasta jooksul kümnesse miljonisse sentides.

Ühingu osakondadest on juubilar, Tallinna Osakond, oma püsiva tööga jõudnud majanduslikult kõige tugevamale alusele ja võimaldanud ühtlasi oma liikmeskonnale kõige enam igakülgset toetust.

Ühing on omal jõul ja riiklise abiga 20. a. jooksul jõudumööda täitnud neid puuduseid, mis üldises hoolekandes sõjainvaliididele kõige enam tunda annavad ja kus riik täit rahuldust anda pole suutnud.

Et väikest täpsemat ülevaadet saada rahalisest abist viimase kümne aasta kohta, mida on antud ühingu Keskjuhatus ning Tallinna Osakonna kaudu toome siin alljärgnevad arvud.

Ühingu Keskjuhatuse kaudu on võimaldatud:

Aasta	Invaliididele ja osakondadele protsendita laenu	Invaliididele toetusi	Osakondadele hoolek. teostamiseks ja õppetöökodadele toetuseks
1926/37. eelarve aastal	33.765.—	6.049.49	10.336 33
1927/28 a.	24.465.—	9.380.90	11.404.45
1928/29 a.	22.000.—	6.057.75	17.246.95
1929/30 a.	13.230.—	11.244.—	18.662 82
1930/31 a.	13.050.—	8.497.—	14.100.—
1931/32 a.	11.600.—	5.022.47	13.832.83
1932/33 a.	6.830.—	3.518.96	7.417.50
1933/34 a.	4.225.—	2.307.—	10.262.50
1934/35 a.	4.705.—	2.986.83	7.740.—
1935/36 a.	3.405.—	3.102.41	7.740.—
1936/37 a.	5.020.—	3.895.48	7.740.—

Ühingu Tallinna Osakonna kaudu on võimaldatud viimase 10. a. jooksul:

Aasta	Toetused Kr.	Mitu korda	Toetuslaenu Kr.	Mitu korda
1926	4.963.71	380	2.868.79	96
1927	4.293.92	339	3.097.60	86
1928	3.957.63	330	2.271.62	62
1929	4.786.74	379	2.870.30	75
1930	4.864.86	422	5.523.41	128
1931	5.163.25	461	7.205.39	172
1932	5.052.78	580	9.128.82	225
1933	4.914.39	568	9.086.69	299
1934	5.721.75	683	14.883.67	425
1935	5.620.76	570	14.246.92	464
1936	5.236.97	575	14.862.89	429

MAJA-TARBED

MIRVITZ & POJAD

Ühingu Tallinna Osakonnas ja õppetöökodades on tööd ja teenistust saanud hulk ühingu liikmeid invaliide; nendele makstud palgasummad viimase 10. a. jooksul on järgmised:

Aasta	Osakonna ametn. ja teenijate palgad Kr.	Rätsepa õppetöökoja teenijate, õpilaste ja tööliliste palgad Kr.	Kingsepa õppetöökoja teenijate, õpilaste ja tööliliste palgad Kr.	Päevapildistuse õppetöökoja teenijate, õpilaste ja tööliliste palgad Kr.	Kokku Kr.
1926	3.260.1	21.520.81	15.026.09	3.248.33	43.055.37
1927	3.159.03	17.401.35	12.032.80	1.511.53	34.104.71
1928	2.971.62	15.806.76	11.687.64	—	30.466.02
1929	3.051.46	16.967.10	11.958.81	—	31.977.37
1930	2.853.50	19.372.25	10.491.71	—	32.717.46
1931	2.842.50	15.860.22	9.166.29	—	27.869.01
1932	2.808.50	16.062.37	7.188.43	—	26.059.30
1933	2.659.07	13.107.57	6.218.09	—	21.984.73
1934	2.611.—	11.460.22	6.599.67	—	20.670.89
1935	2.621.33	12.890.56	7.360.28	—	22.872.17
1936	1.628.—	21.064.12	8.425.27	—	31.117.39

Peale selle on Ühingu Tallinna Osakonnal Tatari tän. 3. oma maja, kus asuvad Ühingu Keskjuhatuse ja Osakonna omad ruumid. — Peale kantselei ruumide on eriruumid osakonna raamatukogu ja lugemislaua jaoks. Raamatukogu sisaldab ligi 3000 eksemplari kirjavarat, mis on osakonna liikmete tarvitamiseks ilma igasuguse tasuta. Lugemislauad on liikmeskonna tarvitada samuti ja seal on ka igasugused ajaviitemängud liigete jaoks.

Osakonna liikmetele on antud peale rahalise ja ainelise toetuse, igasugust nõuannet ja valmistatud neile igasuguseid palveid. Ühingu liikmetele ja nende lastele on korraldatud iga aasta jõulupuu kingitustega. Üldiselt Ühingu ja Tallinna osakonna tegevus on täiel määral suunatud oma liikmeskonna, invaliidide ja nende ning langenute perekondade toetamisele ja siin üleslugeda kõiki peensusi, sellest tööst ja tegevusest, ei jätku ruumi.

20. aastat tõsist tööd riigi ja seltskonna kaasabil on Ühingul seljataga, palju on selle aja jooksul suudetud ära teha, võibolla on ka mõndagi tegemata jäänud, kuid kindel on, et tahetakse järgnevatel aastatel veel palju oma liikmeskonna heaks ära teha.

Selleks parimat edu ja õnne. —

A. Järvand,

Keskjuhatuse esimees.

Mida võimaldab uus sõjaväelaste pensioni seadus sõjainvaliididele

1. detsembril 1936. a. ilmus Riigi Teatajas Nr. 97 uus Sõjaväelaste pensioni seadus, mille alla kuuluvaks on tunnistatud ka osa rahvaväelasi Vabadussõja invaliidide ja selles on ettenähtud mõningaid soodustusi kõigile Vabadussõja invaliididele.

Et paljud vabadussõjainvaliidid veel neid soodustusi ärakasutanud ei ole, või ei ole üldse nendes teadlikud ja sageli ükshaaval pöörduvad ühingu poole nõuküsimistega, siis toome siin järgnevalt lühikese ülevaate nendest soodustustest, mida Sõjaväelaste pensioniseadus vabadussõja invaliididele võimaldab.

1. Seaduse ulatus.

Selle pensioni seaduse alla kuuluvad kõik sõjaväelased ja sõjaministeeriumi alla kuuluvates asutustes teenivad isikud, kes alates 1. oktoobrist 1936. a. ja hiljem pensionile lastakse. Uude pensioni seadusesse on liidetud endised pensioni seadused ühes nende täienduste ja muudatustega, nimelt: 1) Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus, 2) Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seadus, 3) Üleajateenijate ja nende perekondade pensioni seadus, 4) Kaitseliidu pensioni seadus jne.

Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seadus, mille alla kuuluvad peasjalikult vabadussõja invaliidid ja rahu-aegsest teenistusest rahvaväelased, kuulub uue Sõjaväelaste pensioni seaduse alla ainult nende isikute suhtes, kes selle seaduse alusel uuesti pensioni nõudma hakkavad ja kellel erandina on õigus üleminna Sõjaväelaste pensioni seaduse alla. Neist üleminekueeskirjadest mainime alamal.

2. Pensionikapitalimaks.

Pensionikapitalimaksu maksavad kõik sõjaväelased peale ajateenijate praegu 2% rahalisest palgast. Seaduses on ette nähtud ülemmääraks kuni 4% tervest palgast rahas ja natuuras.

3. Pensioni määramise aluseks võetav palk.

§ 9 põhjal võetakse aluseks ohvitseridel, sõjaväeametnikel ja üleajateenijatel, kes tegelikult sõjaväeteenistusest kindla-

palgalistelt ametikohtadelt lahkunud, ning nende sõjaväelaste perekondadel — pensioni õiguslikus teenistuses olnud isiku ametikoha või auastme palk ning peale selle veel tema pensioniõigusliku teenistusaja kestvust või tervislik seisund või mõlemad viimased koos.

Teistel selle seaduse alla kuuluvatel pensioniõiguslikus teenistuses olnud isikutel ja nende perekondadel selle seaduse § 27. tähendatud palgamäär või rahasumma ja asjaomase isiku tervislik seisund. Ajateenijate kohta pensioniõigusliku teenistuse kestust pensioni määramisel ei arvestata.

§ 28. Ajateenijate, ajateenijate palganormide järgi palka saajate sõjaväe-õppeasutiste õpilaste, sõjaväe orkestriõpilaste ja käsutus-, reserv- või maakaitseväest õppuste, katsemobilisatsiooni või mobilisatsiooni puhul tegelikku sõjaväeteenistusse võetud allohvitseride ja sõdurite, samuti riigikaitsealustel õppustel olevate kooliõpi-

Uudispabeross

MARET

Suitsetaja parim selsiline!

Soovitame meie tuntud saadusi:

Sidol
metallipuhastusainet.

Lodix
kingakreemi.

Sigella
poonimisvaha.

Sirax
küürimispulbrit.

Soliid
jõulukütinlad.

Sopal
plekkide eemal-
damisvedelikku.

A/s.

SIDOL COMPANY TALLINN,
SOO T. 29.

Asutatud 1857. a.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri Osaühisus

VABRIKUD: KREENHOLMIS, NARVA LÄHEDAL
JUHATUS: TALLINNAS, PIKK T. 68, TEL. 426-63
MÜÜGIKOHT: KAUBANDUS A.-S. „KREENBALT“
TALLINN, S. KARJA 13, TEL. 425-14

M Ü Ü K A I N U L T S U U R E L A R V U L

laste ja § 1. p. 9. tähendatud isikute pensiooni ja toetusraha arvutamisel võetakse rahaliseks aluseks:

- 1) noortel, reameestel, kapralitel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel, samuti ka sõjaväeorkestri õpilastel, kooliõpilastel ja § 1. p. 9. tähendatud isikutel — 58. kroonikuus;
- 2) noorem - allohvitseridel ja ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel — 61. kr. kuus;
- 3) vanem - allohvitseridel ja neile palganormide järgi vastavatel ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel — 65. k r. kuus;
- 4) veltveebritel, neile palganormide järgi vastavatel ja kõrgematel allohvitseride ametikohtadel teenivatel sõjaväelastel 69. kr. kuus.

4. Pension.

Pensionid jagunevad: 1) Puhkepension; 2) tervisrikke-pension; 3) teenistustervisrikke-pension; 4) sõjapension; 5) pensioni erinormid Vabadussõjast osavõtnud sõjaväelaste ja Vabaduse Risti kavaleridele ja 6) toetusrahad.

Toome siin ära täielikult tekstid invaliididesse puutuvate pensionide kohta.

3. jagu.

Teenistustervisrikke- pension.

§ 60. Teenistus-tervisrikke-pensiooni (§ 4 p. 3) saamise õigust omavad isikud, kes rahuajal teenistuskohuste täitmisel saanud tervisrikke (§ 5) tõttu on kaotanud töövõimest vähemalt 10 protsenti.

§ 61. Teenistustervisrikke - pensiooni määratakse pensiooniõigusliku teenistuse kestusele vaatamata protsentidena asjaomase isiku palgast või palga asemele pensiooni arvutamise aluseks ettenähtud rahasummast või palgamäärast (§ 24 — 29):

- 1) neile, kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt (§ 5 p. 1) on kaotanud töövõime täieliselt:
 - a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 85 protsenti;
 - b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 75 protsenti;

- 2) neile, kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt (§ 5 p. 1) on kaotanud töövõime osaliselt — nii mitu protsenti eeltähendatud palga või rahasumma või palgamäära 75 protsendist, kui mitme protsendiline on töövõimekaotus;

- 3) neile, kes teenistuskohuste täitmisel p. 1 ettenähtud sõltuvusest olenematult (§ 5 p. 2) on kaotanud töövõime täieliselt:

- a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 75 protsenti;

- b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 65%;

- 4) neile, kes teenistuskohuste täitmisel p. 1 ettenähtud sõltuvusest olenematult (§ 5 p. 2) on kaotanud töövõime osaliselt — nii mitu protsenti käesolevas paragrahvis tähendatud palga või rahasumma või palgamäära 65 protsendist, kui mitme protsendiline on töövõimekaotus.

§ 62. Kui kaitsevæeteenistusse tervislikult kõlbmatuks tunnustatud isikule määratakse teenistustervisrikke-pension osutub vähemaks pensionist, mis sama isik tervislikudel põhjustel teenistusest lahkumise päeval oleks õigustatud saama väljateenitud pensiooniõigusliku teenistusaja eest, kui tema tervisriike oleks saanud väljaspool teenistuskohuste täitmist, siis määratakse sellele isikule teenistustervisrikke-pension § 59 alusel.

4. jagu.

Sõjapension.

§ 63. Sõjapensiooni (§ 4 p. 4) saamise õigust omavad:

- 1) isikud, kes sõjaajal teenistuskohuste täitmisel saanud tervisrikke tõttu on kaotanud töövõimest vähemalt 10 protsenti;

- 2) paragrahvis 4 p. 4 lit. b all tähendatud sõjaväelased — Vabaduse Risti kavalerid.

§ 64. Sõjapensiooni määratakse eelmise (63.) paragrahvi p. 1 ettenähtud isikutele protsentidena nende palgast või palga asemele pensiooni arvutamise aluseks ettenähtud rahasummast või palgamäärast:

- 1) neile, kes kaotanud töövõime täieliselt:

- a) kui nad vajavad alalist kõrvalabi — 100 protsenti;

- b) kui nad ei vaja kõrvalabi või vajavad seda ajutiselt — 85 protsenti;

ÜHISTEGELIK
KINDLUSTUSSELTS

„EESTI“

ASUT. 1907. A.

J. Lill

MESIKOOGID

ESIMENE EESTI
MESIKOOGITÖÖSTUS

J. LILL – Tartu

- 2) neile, kes kaotanud töövõime osaliselt — nii mitu protsenti eeltähendatud palga, rahasumma või palgamäärast 85 protsendist, kui mitme protsendiline on töövõimekaotus.

§ 65. Sõjaväelastele Vabaduse Risti kavaleridele, kes Vabadussõja ajal kuni 3. jaanuarini 1920 teenisid alltähendatud ametikohtadel vähemalt 10 kuud (§ 4 p. 4 lit. b ja § 63 p. 2), määratakse pensioni järgmiselt:

- 1) diviisiülema või merejõudude juhataja ametikohal teeninutele — 50 protsenti diviisiülema palgast;
- 2) diviisiülema, diviisiülema abi ja brigadiülema ametikohtadel kokkuarvatult vähemalt 10 kuud teeninutele — 50 protsenti kaitseringkonna ülema palgast;
- 3) diviisi staabi ülema ametikohal teeninutele — 50 protsenti diviisi staabiülema palgast;
- 4) rindel tegutsenud: polgu, üksiku pataljoni, kindluse raskesuurtükiväe divisjoni, laiarööpalise soomusrongi ülema või miiniristleja või suurtükilaeva komanderi ametikohal teeninutele — 50 protsenti üksiku pataljoni ülema palgast.

5. jagu.

Pensionid erinormid Vabadussõjast osavõtnud sõjaväelastele ja Vabaduse Risti kavaleridele.

§ 66. Vabadussõjast osavõtnud isikute ja Vabaduse Risti kavaleride pensionid, mis arvatud üldiste normide järgi, välja arvatud § 65 alusel määratavad pensionid, suurendatakse eraldi igale alljärgnevale tingimusele vastavalt, arvates sellest palgast, rahasummast või palgamäärast, mille järgi nende pensioni on arvutatud:

- 1) 3 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920, vähemalt 10 kuud;
- 2) 3 protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920, vähemalt 6 kuud;
 - a) rindel, b) sõjategevust juhtivatel ametikohtadel või c) rindel ja sõjategevust juhtivatel ametikohtadel kokku;
- 3) 6. protsendi võrra neil, kes Vabadussõjast on osa võtnud kuni 3. jaanuarini 1920, vähemalt 6 kuud üksiku väeosa ülema, sellega võrdsetel või kõrgematel ametikohtadel eraldi või kokku;

- 4) 1. protsendi võrra neil, kes Vabadussõjas lahingus haavatud või põrutud või kes teenistuskohuste täitmisest sõltuvalt on haigestunud Vabadussõja ajal puhkenud taudidesse sõja või nende taudide vastu võitlemise kestusel;
- 5) Vabaduse Risti Kavaleridel iga Vabaduse Risti eest: 1. järgus — 3 protsenti, 2. järgus — 2,5 protsenti, 3. järgus — 1,5 protsenti.

§ 67. Kahtluse korral, kas mõni väeüksus või asutis, kus teenis asjaomane sõjaväelane, vastab vähemalt üksikule väeosale (§ 66 p. 3), otsustab küsimuse Sõjaministeeriumi Nõukogu...

Sõjapensioni normid on 15% võrra kõrgemad vastavatest teenistustervisriikpensioni normidest. Selle kõrgendusega on tahetud sõjaaegse teenistuse raskust ja ohtlikust eriti tõsta esile.

Pensioni suurendamine.

§ 66. ettenähtud pensioni erinorme võivad kasutada § 161. alusel ka need Vabadussõja invaliidid, kes ei saa ümberarvutatud uue pensioniseaduse alla ja saavad

pensioni edasi Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel, samuti ka need Vabaduse Risti kavalerid, kes ei soovi ümberarvutatud saada uue pensioni seaduse alla.

Peale selle on väiksemate pensionide saajate toetamine ettenähtud, kui neil on ülalpidada alaealisi või töövõimetuid lapsi. Nii § 15. järele isikule, kelle pension on vähem kui 50. krooni kuus, maksatakse iga tema ülalpidamisel oleva alaealise lihase lapse eest kuni lapse 18, — koolikäimise või ametiõppimise korral aga kuni 20 — aastaseks saamiseni, samuti ka täieliselt töövõimetute laste eest vanusele vaatamata — lisapensioni 6. krooni kuus, kuid nii, et pension ühes lisapensioniga laste eest ei tõuseks üle 50. krooni kuus. Seda lisapensioni ei võeta arvesse pensioni määramisel perekonnale.

Viimase, lasteabiraha, soodustuse osaliseks võivad saada ainult need pensionärid, Vabadussõja ja rahuaegsed invaliidid, kes on ümberarvutatud uue pensioni seaduse alla. Teised, kes Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel pensioni edasi saavad, ei või selle soodustuse osaliseks saada. —

Moodsaid

sügishooaja uudisriideid;
kõrgekvaliteedilisi cotton-sukki
„Luksus“, „Lady“, „Urve“ ja
plateeritud sukki „Ilmatar“

soovitab tuntud headuses

A-s. OSKAR KILGAS

vabrik Tallinnas

Kindlustage oma elu ja varandus

suurimas kodumaa kindlustusseltsis

Vastutussummad ligi Kr. 2.000.000.—

Pensiooni nõudmise ja määramise kord ja tähtajad.

Avaldused pensiooni saamiseks tulevad esitada Sõjavägede Staabi Ülema nimele, kelle korraldusel pensionid uue seaduse järelle määratakse. Sõjavägede Staabi Ülema otsuse peale võib protesti esitada Sõjaministri ees.

Avaldus peab olema kirjalik ja sisaldama järgmisi andmeid:

1. mida nõutakse ja kellele;
2. avalduse esitaja elukoht;
3. Eesti Panga osakond (või Keskpank) või postiasutis, kelle kaudu soovitakse saada nõutavat pensiooni või toetusraha.

Avaldus kui ka lisandatavad dokumendid on tempelmaksuvabad.

Pensionide maksmise katkestamine, lõpetamine ja uuendamine.

§ 142. Pensiooni maksmine katkestatakse, kui pensionär astub teenistusse ametikohale, millisel teenitud aega võetakse arvesse pensiooniõigusliku teenistusajana.

Pensiooni maksmine katkestatakse ja

uuendatakse Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktori otsusel.

§ 143. Pensiooni maksmine lõpetatakse:

- 1)
- 2) igale pensionisaajale, kes:
 - a) mõistetakse kohtu poolt karistusele, millega käib kaasas pensiooni õiguse kaotus;
 - b) kaotab Eesti Vabariigi kodakondsuse;
 - c) ei võta välja pensiooni kahe aasta jooksul pensiooni määramise päevast arvates (§ 140);
 - d) ei ilmu kas ajutise pensiooni määramise puhul või revisjoni korras tervisliku seisundi kontrollimiseks väljakutsutult ettenähtud tähtajaks mittemõjuvateks tunnustatud põhjustel (§ 120, 121) uuele arstlikule läbivaatusele;
 - e) saades pensiooni tervislikkudel põhjustel, terveneb niivõrd, et tema töövõmekaotuse protsent on vähem pensionisaamist õigustavast protsendist;

- f) saades pensioni olenevalt varalisesest seisundist, omandab sissetuleku, mis on suurem temale pensionisaamist õigustavast sissetulekust;
- 3) peale punktis 2. loendatud juhtude:
- a) lesknaisele, kes saab pensioni mehe teenistuse eest, kui ta uuesti abiellub;
 - b) lastele, kes ei käi koolis ega õpi ametit, kui nad saavad 18 — aastaseks, või kes käivad koolis või õpivad ametit, — kui nad saavad 20 — aastaseks.

Pensionide maksmine lõpetatakse Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekan-
devalitsuse direktori otsusel, välja arvatud § 120. ettenähtud juhud.

Pensionide maksmine uuendatakse Tervishoiu- ja Hoolekan-
devalitsuse direktori otsusel, kui pensionär, kelle pensioni maks-
mine lõpetatud p. 2. lit. f. alusel, kaotab ülalpidamist võimaldatava sissetuleku.

Selle § 143. p. 2. lit. f. alla käivad pen-
sionäride lapsed ja lesed, kes saavad pe-
rekondade pensioni. Erateenistuse sisse-
tulek invaliidi pensioni õigust lit. f. järele ei kitsenda.

Seega § 143. alusel võivad kõik Vabadussõja invaliidid, kelle pensioni on varem lõpetatud teenistu-
se sissetuleku tõttu, uuesti pensioni saama hakata, vaatamata oma sissetuleku suuru-
sele, kui nad ei ole pensioniõiguslikus teeni-
stuses. Nõudmise kord on nii nagu eel-
pool nimetatud. See juures tuleb avalduses mainida, et pensioni algtõimeetus on Sotsi-
aalministeeriumis. Avaldusele on veel tar-
vilik juurdelisada: teenistusleht, komisjoni
otsuse ärakiri, perekonnaseisu tunnistus
ja Põllutöoministeeriumi tunnistus, et pole
pensionari arvel tasuta maad saanud.

§ 151. Ümberarvatud Rahvaväelaste

pensionide maksmine, katkestamine ja lõ-
petamine toimub uue seaduse alusel, kuna
erandina perekondade: laste ja leskede
pensionide maksmine, katkestamine ja lõ-
petamine toimub Rahvaväelaste ja nende
perekondade pensioni seaduse alusel.

Sõjaväelaste vanematele uus pensioni-
seadus pensioni ei võimalda. Langenute
ja invaliidide vanemad, kes seni pensioni
saavad Rahvaväelaste ja nende perekon-
dade pensioni seaduse alusel, saavad seda
endiselt edasi.

Ülemineku eeskirjad:

§ 159. järgi saavad omal soovil uue
seaduse alla üleviitud kõik pensionärid,
Vabaduse Risti kavalerid ja nende pere-
konnad.

Vabaduse Risti kavalerid ja Vabadus-
sõja invaliidid kes ei saa või ei taha üm-
berarvutatud saada uue pensioni seaduse
alla, võivad saada § 66. ettenähtud eri-
norme.

Vabadussõja invaliidid, kes
pensionari arvel tasuta maad saanud ja selle tõttu pension lõpetatud,
ei saa ka uue seaduse alusel pensioni. Need
aga, kes saavad Põllutöoministeeriumilt
tunnistuse, et maa on viidud väljaostu või
rendi alusele või tasuvad maa hinna täie-
likult ära, võivad uuesti pensioni nõudma
hakata.

Uue pensioni seaduse järele selle § 151.
mõiste kohaselt kõik pensionärid
saavad katkestamatult pensi-
oni edasi, kuid nad viibivad riigi
kulul haiglas või sanatooriumis.

See soodustus on maksev ka nende rahva-
väelaste kohta, kes Rahvaväelaste ja nen-
de perekondade pensioni seaduse alusel
pensionari edasi saavad.

Ettetoodust nähtub, et uus Sõjaväelaste
pensionari seadus mõnesuguseid paremusi
ja soodustusi võimaldab ka Vabadussõja
invaliididele ja nende perekondadele. Kuigi
siin on kujunenud rahvaväe invaliididele
kahesugune olukord, et ühed, kes kehve-
mad, saavad pensioni vana seaduse alusel
edasi, teised, kellel sissetuleku pärast pen-
sionari saamine katkestati, saavad aga uues-
ti pensioni Sõjaväelaste pensionari seaduse
alusel. Loodetavasti tulevikus kujuneb
pensionide saamise alus kõigile ühtlaseks,
kuna praegugi on ülemineku alused sarna-
sed, et pensionide katkestamise järele sis-
setuleku pärast avaneb võimalus uue Sõ-
javäelaste seaduse alla üle minna.

A. Järvand.

NAHA- JA SAAPAKAUPLUS

H. Citron

VENETURG, KALEVI MAJA Nr. 9

T A L L I N N

A-S. „ROTERMANN'I TEHASED"

END. CHR. ROTERMANN, ASUT. 1829

- SUURVESKID
 - LEIVAVABRIK
 - MEHAANIKA TÖÖKODA
 - KÜLMETUSMAJA
 - EHITUSRAUA OSAKOND
- ESINDUSED: OPEL,
KRUPP,
OLDSMOBILE,
LA SALLE autod
CONTINENTAL kummid

Peakontor: Tallinn, Jaama 1 • Osakonnad: Tartus, Viljandis, Narvas

EEKS-MAJA

Juhatus ja peakontor:

Tallinnas, Harju tänav 45
Telef. kodukeskjaam 478-08

Osakonnad:

Tartus, Suurturg 14, telefon 9-78
Valgas, Vabaduse tänav 6, telefon 36
Viljandis, Tallinna tän. 13, telefon 1-73
Rakveres, Lai tänav 17, telefon 1-64
Petseris, Kastani tänav, telefon 1-02

Peaagentuur:

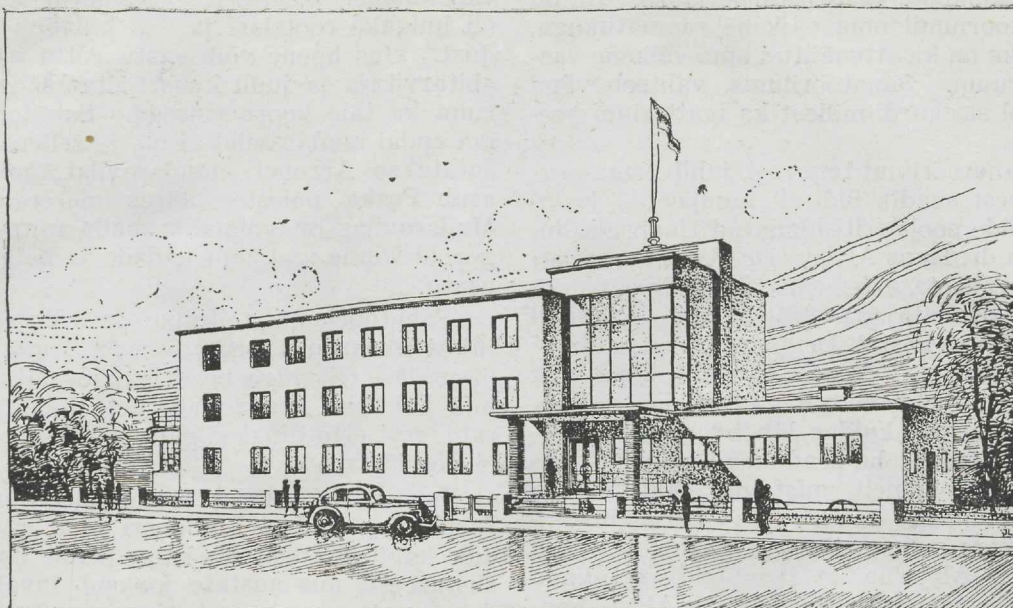
Pärnus, Kalevi tänav 28, telefon 4-86

Toimetab:

- tule-,
- elu-,
- noorte-,
- murdvarguse-,
- klaasi-,
- kodulooma-
kindlustusi

EEKS-MAJA uue põhikirja kohaselt ei nõua kindlustusvõtjailt sundvastutust.
EEKS-MAJA kindlustustingimused on kõigiti soodsad.
EEKS-MAJA maksab kindlustustasud täpselt välja.
EEKS-MAJA on oma tüsedate reservide ning arvurikka pere tõttu võimsamaid kindlustusseltse Eestis.

Agendid igas linnas, alevis ja vallas

E. P. R. ja Kindr. Laidoneri nim. inv. Kap. Komitee uus sanatooriumi hoone Haapsalus.

E. P. R. ja kindral Laidoneri nimeline invaliidide kapitali komitee sanatoorium Haapsalus

1937. aasta suvel möödus Haapsalus asetseva E. P. R. ja kindral Laidoneri nimelise kapitali komitee sanatooriumi tegevuse algusest 15. aastat. Selle küllaltki tähelepanudava aja jooksul on sanatooriumi ukсед avatud olnud mitme saja, kui mitte tuhande, abitarvitaja invaliidile. Neile on sanatooriumis võimaldatud kergendada ja parandada, kui mitte täieliselt siis osaliseltki, sõdades saadud haavamiste ja vigastustega kaasaskäivaid kõrvalhaigusi.

Sanatoorium alustas oma tegevust 1922. a. suvel. Ruumeks hangiti Haapsalus asetsev end. Peterburgi linnapea poolt ülalpeetava lastesanatooriumi hooned, kuhu korraga võis mahutada 40—50 invaliidi. Esialgul tarvitasid sanatooriumi abi ainult sõjainvaliidid. Hiljem aga, abitarvitajate-invaliidide arvu paratamatu kahanemisega, hakati vastu võtma ka abitarvitajaid-riigiteenijaid ja lõpuks ka eraisikuid. Kuna sanatooriumi hoone ei vastanud ruumide jaotuse ja muude puudustega enam ajanõuetele, kerkis esile mõte, — uue ja ajakohase sanatooriumi püstitamiseks.

Mõte sai teoks. Eesti Punase Risti ning Kindral Laidoneri nim. invaliidide kapitali komitee ühisel algatusel rikastus Haapsalu euroopalikult moodsa ja ajakohase sanatooriumi hoonega.

Uue sanatooriumi hoone ehitamisega alustati 1935 a. arhit. A. Volbergi kavandite järgi ja käesoleva aasta 20. juunil toimus hoone pidulik avamine Sõjavägede Ülemjuhataja kindr.-leitn. J. Laidoneri, Sotsiaalminister O. Kask'i ja teiste kutsitud külaliste osavõtul.

Uus sanatoorium on kolmekordne ehitus, mis väliselt jätab väga meeldiva mulje. Sisemiselt on läbiviidud väga korrapärane ja otstarbekohane ruumide jaotus. Suuremalt osalt on kõik toad kahe voodiga, iga majakorra peale tuleb üks kolme voodiga tuba. Kõrvalruumest on eestkätt mainida söögituba, milline oma massiivse eestipärase sisustusega juba ise aitab söögiisu tõsta. Alumisel korral asub sanatooriumi üldsaal, kuhu on asetatud uue sanatooriumi avamise puhul Haapsalu seltskonna poolt annetatud Sõjavägede Ülemjuhataja kindr.-ltn. J. Laidoneri rinnaakuju. Igal majakorral on oma üldnur-

gake külaliste vastuvõtmise jaoks. Ka on sanatooriumil oma väikene raamatukogu, milleks on ka ettenähtud oma väikene vastav ruum. Sanatooriumis valitseb väga kindel sisekord, millest ka igati kinni peetakse.

Sanatooriumi tegevust juhivad tema asumisest saadik üldiselt lugupeetud ja invaliidide poolt eriti hinnatud Haapsalu linna dr. Hans Alver. Dr. Alveri viieteistkümmene aastase tegevuse juubelit sanatooriumi juhatajana tähistasid invaliidid käesoleval aastal Dr. Alverile auaadressi annetamisega. Alati heatahtlik-sõbralik ja vastutulelik võib dr. Alveri kõikjal kohata. „Noh, kuidas läheb? Kuidas tervis on?“ Ja kohe pead omad väikesed murekesed südamest puistama, milledele ka kohe lohutust saad. Siin juures invaliidide pere suurim tänu ja parimad soovid Dr. H. Alver'ile, et invaliidid veel kaua saaks paraneda ja kosuda Dr. Alveri hoolitseva järelevalve all.

Majaemaks on invaliidide eest otse emalikult hoolitsev pr. Tiido. „Pojad peavad kosuma“ — ja kosuvad ka, sest selle eest hoolitseb juba pr. Tiido. Ja kui ei kosu, siis on teada, et saab kohe noomida vähese söömise eest. Pr. Tiido emaliku hoolitsuse all võid tunda end just kui Vana Jumala seljataga.

Sanatooriumist kirjutades ei saa kuidagi rääkimata jätta ka sanatooriumi raudvarast-masseerijast Artur Truumannist, kelle tervendavate käte vahelt on läbi käinud erandita kõik invaliidid. Ähvardab küll iga aasta ära minna, kuid invaliidide õnneks pole seda veel senini teinud.

Isiklikult oli meeldiv võimalus käesoleval aastal sanatooriumi koduste ja mugavate seinte vahel mööda saata kolm, lennates möödunud, nädalat. Ja, tõesti need nädalad otse kadusid, sest igavust tunda ei lastud.

Sanatooriumis korraldati väikene muusikaline õhtu, kus eranditult esinesid omad jõud Dr. Alveri ja majaema pr. Tiidoga eesotsas. Oli õhtu, mis oma naudinguga ja meeldivuse poolest veel kauaks meele jääb.

Ka korraldab sanatoorium traditsiooniliselt väljasõite, käesoleval aastal tehti seda väga ilusale, Haapsalu lähedal asuvale, Ramsholmile. Välja sai sõidetud juba hommikul mootorpaatidel, kus juures kaasa võeti terve päevane toidumoon, mis ka värskes õhus eriti maitseks.

Sanatoorium, oma uue hoone ja mugavustega on hakanud juure meelitama ka

väliskülalisi, kelledest käesoleval aastal oli hulgake rootslasi ja üks külaline Leedust. Uus hoone võib vastu võtta üle 70 abitarvitaaja ja juuli kuus töötab sanatoorium ka täie koormatusega. Sanatooriumil endal mudaravilad ei ole ja sellena kasutatakse Arroneti mudaravilad, milline asub Poska puiestee ääres mererannas. Mudaravilad on võimalik saada mitmesuguseid vanne igatsugu hädade ja haiguste vastu.

Sanatooriumis toitmine on võib öelda täiesti eeskujulik, seda tänu pr. Tiido hoolitsusele. Hirmuga pead igapäev jälgima, kuis kehakaal kasvab, aga pole midagi parata, sest ette tuuakse palu, mida söömata ei või jätta.

Invaliidide suurim tänu Eesti Punase Ristile ja Kindral Laidoneri nim. invaliidide kapitali komiteele kõige nende hoolitsuste eest, mis aastate jooksul invaliididele sanatooriumis osaks on saanud. Loodame, et sama hoolitsuse all veel kaua võime ravida oma sõjakoledustes saadud haavade tagajärgi.

A. Brakel.

O-ü.
Riieturite Ühiskaubamaja

RÜK

TALLINN, SUUR KARJA 19

TELEFON 455-77

TARTU, ALEKSANDRI T. 5

TELEFON 16-20

Soovitab uudismustreid
kvaliteet riideist kodumaa-
ja inglise vabrikust

Paju lahing.

Paju veristel väljadel

Katkendeid Ed. Grossschmidt'i mälestusteseeriast „Pealuu Märgi all“

30. jaanuari hommikupoolel ründavad partisanid Tõlliste postijaama, kuhu punased eelmisel ööl uuesti sisse asunud.

Saades teada, et jaamahoones asub Läti punadiviisi staap, otsustab Kuperjanov selle osava haaranguga ära löigata, et punalätlaste juhte kätte saada elusalt.

Selle ülesande saab enesele 3. rood, kes suurima ettevaatusega hakkab mööda metsatukke kahel pool Uru-Tõlliste teed liginema.

Metsas satutakse ootamatult maanteekraavis põõsaste vahel asuvale vaenlase valvetõkkele peale. Punased saavad lasta vaid paar üksikut pauku, kui leiavad endid juba igast küljest piiratuna ning surmani ehmunult annavad relvad käest.

Suurema kärata liigutakse edasi metsaveereni, kust postijaamahoone paistab umbes poole kilomeetri kauguselt.

Kuid üksikud püssipaugud metsas on äratanud vaenlase tähelepanu ning 3. rood võetakse lagedale jõudes ohtliku risttule alla. Punaste kuulipildujad täristavad

jaamahoonest ja lähedal olevaist metsasaludest. Et mööda lagedat välja edasi tungida on mõttetu, siis saadetakse üks rühm etteulatavasse metsatukka, mis küünib peaaegu postijaamani. Ülejäänud rooduosa paneb tegevusse kaasasoleva miinipilduja ja kokkulepitud märguande järele tormatakse nüüd hoonetele kahest suunast korraga kallale.

Majja langenud miinide plahvatused ja rünnak annavad tulemusi — vastase kuulipildujad vaikivad.

Meie ägeda tule all korjavad punased siin-seal rutuga üles oma haavatud ning neid regedele upitades, kihutavad üle peakaela minema, jättes meile saagiks maha ühe kuulipilduja.

Lootused punaste staapi tervena vallutada olid seega küll luhtunud, kuid võit oli see ometi, ning lahinguvaimustusse sattunud mehed ei viida palju aega äsjavallutatud postijaamas, vaid tormavad taanduvale punaväele silmnäolt järele.

Sõit vaenlase turjal kestab peatamatu hooga Pensi ja Vare taluni, kus punaste jalaväele appi ruttab soomusauto. Viimane sunnitakse meie kuulirahe all küll tagasi, kuid nüüd ilmub raudteel nähtavale punaste soomusrong, mis karistamatult asub partisansid üle külvama kuulirahaga. Sellise ohu vastu pole mingit rohtu: meie soomusrongid on jäänud peatuma õhkulastud Väike-Emajõe silla taha ega pääse osa võtma lahingust, ja partisanide oma patarei, mis äsja Pukas vallutatud, on alles formeerimisel.

Kõigile vaatamata tungib leitn. Soodla 3. rooduga edasi ja vallutab raske võitluse järel Valga esise viimase kaitsepunkti — Paju mõisa.

Sellega näib Valga saatust otsustatud olevat. Kättejõudnud pimediku tõttu katkestab Kuperjanov pealetungi, et veidi hinge tagasi tõmmata ja siis asuda linna ründamisele.

Õöseks asetuvad roodud järgmiselt: 3. rood Paju mõisas ja Kamatsi-Piglusaares joonel; 2. rood Kiisa ja Koniste talus; 1. rood Tõlliste mõisas, ratsakomando Urul, patarei Pensi talu juures ja staap Tõllistes.

Õhtu eel saadakse rõõmustava uudisena teada, et rindele on saabunud soomlaste „Põhja poegade“ rügement, eestlastest koloneli Hans Kalmi juhtimisel ning liigub meie järel Paju poole.

Soomusrongid ja partisansid antakse uue rindejuhi Soome kindr. P. M. Vetzeri korraldusel kolonel Kalmi käsutusse, kes senises sõjaplaanis Valga vastu ette võtab muudatusi; muu seas tahab ta lahinguist väsinud partisanidele puhkust võimaldada, kavatsedes Põhja poegi esimestena tulle saata.

Sellega ei lepi Kuperjanov, olles südamepõhjani haavatud, et just nüüd, mil Valga eelpunkt, Paju, juba saavutatud ning linna võtmiseks teha vaid viimane samm, tahetakse partisansid viisakalt kõrvaldada.

Õhtuks 30. jaan. kutsub kolon. Kalm Sangaste jaama nõupidamisele leitn. Kuperjanovi ja Soomusrongide juhi kapt. Irve, et ühiselt veel läbi arutada järgmiseks päevaks kindr. Vetzeri poolt määratud üldpealetungi kava.

Seal Kuperjanov nõuab Kalmilt energiliselt, et partisansid jäetagu sinna, kus nad on. Kolonel ei taha sellest alul kuuldagi.

— Teie vajate puhkust, tähendab ta Kuperjanovile sõbralikult. — Elvast peale olete alalises saginas, mehed on teil vist

lõpuni kurnatud. Kaua loodate niiviisi vastu pidada? —

— Mina ei ole palunud puhkust! vastab Kuperjanov ägestudes. — Partisansid on seni igal pool olnud esimesed, ega taha ka nüüd sappa jääda? —

Sellele väitele ei saa Kalm vastu.

— Noh, siis toimige nii, nagu süda kutsub! — ütleb ta järele andes.

Tugeva käepigistusega lahkuvad mõlemad ja Kuperjanov ruttab tagasi rindele.

Siin on tema äraolekul kõik korraga keema löönud, nagu põrgu sepipajas.

Raudteelt tulistavad kaks punaste soomusrongi partisanide positsioone ja Paju mõisa, samuti on Valga poolt mürisema hakanud sealsed rohked patareid. Mõisale kiputakse korraga kallale kolmest küljest. Ilmub nähtavale ka üks punaste soomusauto.

Leitn. Soodla paneb 3. rooduga vastu viimase võimaluseni. Tiheda pommisaaju ja rohkete kaotuste tõttu on ta lõpuks sunnitud mõisahooneid maha jätma ja asub oma rooduga mõisa parki ning maanteekraavidesse.

Südaööl järgneb vaenlase üldrünnak, millele vastu pannakse seni, kuni padrunid hakkavad otsa lõppema. Ltn. Soodla saadab käskjala Kuperjanovi juurde palvega padruneid saata ja 2. rood appi kutsutada.

Seisukord muutub lootusetuks: padruneid ei tule ning kõigele lisaks appisaadetud 2. rood hakkab ööpimeduses eksikombel tulistama pargis asuvaid oma mehi.

Kuulid tabavad, ning Soodla viimases hädas kolib 2. roodu kibeda tule all üle maantee vastaspoolsetesse kraavidesse. Vahepeal taandub ka 1. roodule abikssaadetud rühm, jättes lahti 3. roodu parema tiiva.

Avausse tungivad silmapilk läti löögiosad. Kangelasliku vastupanu järel, mis padrunite puudusel paiguti muutub käsitsivõitluseks täägi ja püssipäraga, taanduvad 3. roodu mehed samm-sammult mõisast.

Et rood üldse veel enam-vähem terve na pääseb haarangust, kus iga partisani kohta tuli vähemalt 20 lätlast, on lausa ime. Seda võib kirjutada ainult pimeduse arvele, sest vastasel jäi teadmatuks meie arvuline koosseis.

Ka ei asu punased, mõisa kätte saades, taanduvalid partisansid taga ajama. See on 3. roodule suureks õnneks — mõnesaja

Nauding suitsetajaile

AHTO • KULD MEDAL TURIST • IDAMAA KULD

ETK tubakatehas

sammu kaugusel nad korraldavad ridu ja jäävad metsaservale ahelikku.

Paju vallutamine oli küllaltki maksuma läinud: siin kaotasime langenutena ja haavatutena kokku 20 meest, langenute hulgas ka aseohv. V. Savi.

Kõigile lahingukannatusile vaatamata püsib meeste meeleolu endiselt hea, kuigi üle 10. kraadine külm näpistab ja nälg annab end teravalt tunda. Mehed ei ole hommikust saadik midagi sünnud — Paju mõisale katsus lahingumõllu ajal ligineda supikatel, kuid punaste soomusrongi tule alla sattudes kihutas tagasi.

Vaikides täiendab rood padrunite tagavara ning seab end valmis uueks löögiks, sest on teada, et meie üldpealetung algab järgmisel hommikul.

Pakases veedetakse öö metsaserval, lumeväljal pikali olles.

Pooluimastena tõmbuvad väsinud võitlejad lumel kerra. Hommikul virgudes nii mõnigi leiab ehmudes, et kõrv, sõrm või varvas on jälle külmunud.

Selle öise lahingu imesteldavamaks asjaoluks on, et senine meie eest üha lippav vaenlane korraga sai tagasi oma löögivõime ning suutis põgeneja alandavat osa

vahetada mõnede tundide vältel jõuküllaseks rünnakuks.

Arvatavasti sai vaenlane salajasi teateid mõisarahva käest meie vähesuse kohta (moonakad, aednik, valitseja jne. olid kõik lätlased); kuid oletada võib ka, et punaste rindele saabus mingi kõrgem ning energilisem juht, kes kiiresti suutis seisma panna põgeneva massi, seda uuesti lahingukorrale sundida ning tagasi võitlusse paisata. Omasoodu mõjustas nende edu suuresti ka uute Läti kütide saabumine Riia poolt.

Kuperjanovi surm.

Varavalgel 31. jaan. algab sõjatants uuesti. Seekord on avamängijaks meie oma raskepatarei ja soomlaste kahurid, mis major Snellmanni juhatusel teevad oma esimese suurema tuleproovi.

Kuperjanovilt järgneb rünnakukäsk momendil, kui 3. roodu juurde saabub parajasti väljaköök ja mehed hakkavad klõbistama kateldega, et asuda supisappa.

— Kas tohin enne meestele supi välja jagada? pärib leitnant Soodla Kuperjanovilt.

Ketramise ja kudumisevabrik

A.-S.

„EESTISIID“

TALLINN, VOLTA TÄN. 3

Asutatud 1932. aastal. Vabrikus töötavad 400 töolist kolme vahetusega

Valmistatakse kõiksuguseid moodsaid riideid, levitades neid kaupmeeskonnale oma ladude kaudu:

Tallinn, Viru 5, tel. 447-87

„ Viru 14, tel. 443-97

„ Laadaplats 70

Tartu, Poe tän. 2, tel. 10-17

Narva, Peetri pl. 1

Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30

Petseri Turuplats 17, tel. 1-19

Rakvere, Tallinna 25.

Nõmme, Pärnu tän. 90/92.

Valmistatakse palju erisorte mitmekesiseks tarviduseks, ka ostjate eritellimiste peale.

Kunstliste kehaliikmete tööstus

KARL RENI

Tartus, Ülikooli tän. 48. (asut. 1920 a.)

Vigastatud sõjameestele, arstidele ja teistele vigastatud kehaliikmetega kodanikkudele tähelepanemiseks!

Oma tööstuses valmistan kunstlisi kehaliikmeid: jala ja käe proteesa; uudisena duur-alumiiniumist ihuvärvi kuulilaagritel jala proteesid.

Jala, käe ja selgroo tugiaparatisid, keha korsettisid, kubeme rihmäsüd, kõhu sidemeid, labajala platesid lampjalgade jaoks j. n. e. Igasugu metall asjade poleerimine ja nikeldamine.

Arstiriistade ja juuksetöösturitele igasugu terariistade teritamine ning habemeajamise peatoode valmistamine.

Esindus Tallinnas Uus Kalamaja t. 35—17 ja Nunne t. 7.

Suurima lugupidamisega

KARL RENI
Mehaanik-ortopeedik

— Võtab ehk aega...“, lausub Kuperjanov kõheldes. — Siiski, võtame enne mõisa ära, siis Valgas teeme ühe kõvema lõuna! — lõpetab ta otsustavalt.

Supikatel veereb tagasi Vare talu poole.

Keegi ei kaeba ega lase väljagi paista, et ligi 36 tundi pole ivagi hamba alla saanud.

Mööda mäenõlvakut üles mõisa poole hakkavad tungima paljukannatanud 3. rood ltn. Soodla ja 1. roodu rühm ltn. N. Piibuga. Mõnesaja meetrini lasevad ligineda läti punased eestlaste hõredat ahelikku, kus vaevalt on 100 meest, et siis ründajaid üle külvata ägeda kuulirahega.

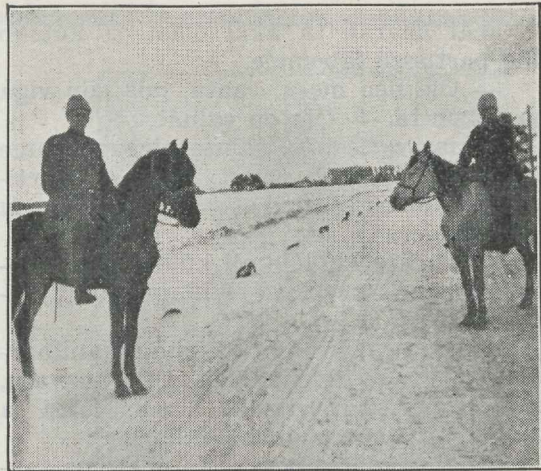
Partisanid paiskuvad maha ja tulistavad raginal vastu. Üles hüpates joostakse mõnikümmend sammu edasi ja tulistatakse jälle.

Raudteeliinil vastu meie vasemat tiiba ilmuvad korruga esile punaste soomusrongid ja avavad viibimata kahuritule partisanide ahelikule mäeküljel.

Vasemalt mööda Pedeli jõe orgu rühib 2. rood ltn. Saarega, kuid satub vaenlase risttule alla. On näha, kuis seal mehed käsi üle pea lüües üksteise järel langevad silmili lumme ning liikumatult lamama jäävad. Ltn. Saar ei hooli kaotustest, tormates ülejäänutega järjest edasi mõisa sihis.

Soome halastajaõed Eesti Vabadussõjas.

„Pohjan pojat“ Eesti Vabadussõjas Riia — Pihkva kiviteel.

Juba jäävad surnutena maha lipn. P. Vannamb ja lipn. A. Mitnits ning silmapilk hiljem variseb haavatuna kokku ka lipn. Kriska.

Roodu ohvitseridest jääb üle roodu-ülem ltn. Saar üksi. Ta ergutab mehi viimasele otsustavale tormijooksule ja tungib nendega mõisa parki. Seal tabab ka teda saatuslik kuul ning raskesti haavatuna vajub ta kokku.

Seega on 2. rood kaotanud kõik ohvitserid ning juhtide puudusel segadusse sattudes hakkab taanduma metsa poole.

Lahingukära sekka kostavad siin-seal haavatud partisanide hüüded ja oiged.

— Sõbrad, ärge jätke mind maha! — oigab pargis raske kõhuhaava saanud partisan.

Salkkond mehi katsub tungida tagasi haavatute juurde, et neid seljas ära kanda, kuid vaenlase ülejõud ja üha kibedamaks muutuv tuli teevad selle võimatuks.

Kõik surnud ja haavatud langevad vasturünnakule asunud punaste kätte, kes poolelusa ltn. Saare ja palju teisigi haavatud partisane halastamatult surmavad, torgates neil täakidega silmad peast ning purustades püssipäradega käe- ja jalaluud.

Rinne jääb 2. roodu taandumisega lahitseks. Tühikusse tormavad lätlaste tihedad read, ähvardades vallutada meie partareid. See asub kiiresti kaugemale metsa.

Hüljates maastiku kaitset, liigub juht ahelikkude taga kogu aja püsti, karjudes käsklusi.

— Heitke maha, härra leitnant! — soovivad talle aeg-ajalt sõdurid.

Leitnant ei tee sellest paraku väljagi.

Seal haarab ta äkki õlast ja kutsub ühe partisani lähemale.

— Ole hea mees, vaata, mis siin viga on, käsib ta. — Õlg on valus! —

Samas variseb ta valusa oigega lumme ja suust immitseb verist vahtu — partisanide juht on saanud surmahaavad kopsu ja neerudesse.

Vinguvate kuulide all küürutades kannavad paar meest ta lahinguväljalt minema.

Sangaste sidepunktis, kuhu sanitaarrongi ootel kogunenud üle 100 haavatu, teeb Kuperjanov viivuks silmad lahti ja tunneb ära juuresviibiva abikaasa.

Ringi vaadates peatub ta pilk oma saatuskaaslasil. Haavatu käed tõmbuvad rusikasse.

— Kus mu mauser on? — küsib ta korraga abikaasalt.

— Mida tahad sa teha, Julius? ehmu pr. Kuperjanov.

— Korda on siin vähe... kuuldu haavatu suust. — Miks ei saadeta neid edasi? lisab ta kortsus kulmul.

Korralagedus haavatu te transporteerimisel on tõesti jahmatav. Mõni raskelt haavatu vedeleb siin viletsasti seotuna juba mitmendat päeva ja kui ta lõppeks viimseteks hingetõmmeteks Tartu toimetatakse, on endastmõistetavalt kõik hilja.

Kuperjanoviga juhtub peaaegu sama, kuna ta 31. jaanuari ennelõunal surmavalt haavata saades ei pääse enne sanitaarrongile, kui alles 1. veebruari õöl.

Tartu tooduna vaevleb partisanide juht pikki tunde piinarikkas agoonias ning sureb saadud haavadesse 2. veebruaril.

Viiime rünnak.

2. roodu taandumisel on lahinguväljale jäänud ainult 3. rood.

Juhi langemisest kuuldes valdab partisane kibe meeleheite viha, ning enese nõrkust unustades kipub 3. rood ltn. Soodla juhatusel uuesti mõisa kallale.

Surm niidab siin veelgi mehi, ning elusa aheliku taha, mis üha edasi rühhib jääb valgele lumevaibale mustendama teine ahelik — surnud ja haavatud.

Kui rood lõppeks välja tungib mõisa õlekuhjadeni ja nende lähedal asetsevate varemteni, on terveks jäänud vaevalt 35—40 meest.

Samal ajal ltn. Piip 1. roodu üksikrühmaga vallutab Kamatsi, kuna kokkusanud 3. roodu salgake jääb marulise tule all peatuma õlekuhilate petliku var-

jendi taha, kust kuulid ühtesoodu läbi löövad.

Tükk aega ei saada edasi ega tagasi. Rünnakule asudes polnud partisanid teadlikud vastase määratust ülekaalust, — mõisa kaitsele on koondatud ligi kaks tuhat punakütti, lätlast, meie káputáie vastu.

Õlekuhilate juures rappub ja raksub — sinna on koondatud kõik vastase tuli. Ltn. Soodla tõstab mehed mitu korda ahelikust, et edasi tungida, kuid selle tagajärjeks on vaid uued rohked kaotused ja näib, et väike salkkond on lõplikult surmale määratud.

Ákki satuvad mehed elevile — selja taha vaadates on náha, kuis mõisale kaugele Vare talu suunast mööda mäekülge liginevad Soome abivágede rivid vesihallides ühtlastes mundrites.

Soome veljed liiguvad kolonnides ja laulavad mehiselt oma sõjalaule, kuna rühmade taga veetakse kelkudel kuulipildujaid. Imestelles hüüatavad partisanid, kui näevad soomlaste rivides lahingusse kaasa tõttamas ka paari halastajaõde.

Kuhilate juurest, mis asetsevad mäeseljandikul, on soomlaste liikumine náha nagu peopesal. Kolonnid liiguvad viivu aja pärast ning sealt eraldub rühm veltv. Oivo juhatusel, võttes suuna — mööda maanteed Kamatsi talule ja edasi piki puiesteed mõisa peale.

Varemeteni välja jõudes saab neile saatuslikuks see, et nad hargnevad kolonni ahelikku liiga hilja. Risttule alla võetuna langeb neid otse salkadena ja kuigi ülejäänud hulljulgelt hülgavad maapinnale kõhutamast, tulistades vaprasti põlveli asendist, peavad nad ometi lõppeks taanduma.

See meelitab mõisast välja enamlaste võidutseva parve, kes ruttab soomlasi taga ajama.

Partisanide 3. roodu tuli jahutab küll punaste indu, kuid seega tõmbavad nad uuesti vaenlase tähelepanu ja viha enesetele, sattudes mitmest küljest tiheda kuulisaju alla.

Algab meeleheitlik võitlus elu eest. Ühe kuulipilduja meeskond langeb viimse meheni. Kuigi lipn. Sepp kohe ruttab vaikiva kuulipilduja taha, vigastavad selle varsti vastase kuulid ja ta lakkab lõplikult töötamast.

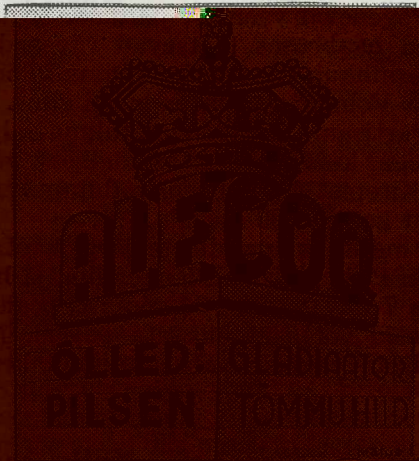
Soomlasist on náha vaid kaugeid ahelikke Kiglussaare juures. Punased asuvad raudse rõngana piirama kuhilaid.

Kõigile on selge, et liginemas on võitluse lõppvaatus. 3. roodu tuli jääb uute

Tarvitajate eelistatunud joogid!

Tehased Tartus ja Tallinnas,
laod üle Eesti

kaotuste tõttu kordkorralt hõredamaks. Padrunid on otsakornal.

Jääb valida vaid üks kahest — kas püüda paigal ölekuhilate juures ja lasta end ükshaaval täkkide otsa ajada, või pääsu otsides ülepeakaela lagedale mäenõlvakule joosta, et seal jahiloomadena maha kõmutatud saada.

Partisaanide 1. roodu rühm tõmbub jõulise surve all Kamatsi poolt tagasi ning jõuab kuhilateni. Nende juht ltn. Piip on ilmsi verine ja paludes ltn. Soodlat võtta ka oma mehi enda käsutusse, taarub surinukahvatat sidepunkti otsima.

Nii saabub viimase päeva, kus Paju mõisast väljatungiva varemase massi vastas seisavad ainultki partisaanide 3. roodu ja 1. roodu rühm, kokku umbes 60 meest.

Ltn. Soodla annab käsu võtta end viimseni kokku ja tulistada nii. Ägedasti kui vähegi võib, et siis minna veel kord katsutama rünnakuga.

Et pähen ei ole kusagiltki oodata, registavad mõhed kindlale surmale silma vaadates püssilukke mäeleheitliku kiirusega, tahtes oma elu müüa nii kallilt kui iganes võimalik.

Punaste ahelikud aga tõmbuvad ümber kuhilalte kokku — see näib olevat lõpu al-

gus ja ltn. Soodla tahab juba anda käsu viimsele tornijooksule, kui sünnib ikkagi mingi ime: vaenlane ruttab mõisa tagasi!

Kas mõjustas seda 3. roodu vaestuslik marutuli või olid punased mürskunud soomlasi lignemas — igal juhul seda hetke peab kasutama.

Rutuga lähivad eestliiktrude kuhjade tagant ja seep kindlama varjendi peitu maadurid.

Nüüd näevad partisaanid põksuva sõdamega, kuid mõisale paremalt tüvalt uned soomlaste ahelikud siidilt kallale kipuvad.

Nende saatuslikuks veaks saab jällegi see, et nad oma rühmi paiskavad lahingusse ilga väikeste osade kaupa, mis põhjustab ikka uusi ja uusi veriseid kaotusi.

Ltn. Soodla teeb nüüd ime väljatungi varemete suunas, soomlased lõuvad õhinal kaasa ning lihtsalt tormatakse lõppeks mõisa sisse kahelt poolt korraga — soomlased paremalt tüvalt ja partisaanid varemete tagant tulles.

Mõisahoonde ümbruses ja sisemuses areneb metsik käitsivõitlus, mis peagi lõpeb hõimuvendade ühisvõiduga.

Läti kütid ja neli aalika tõmband velle polgud surutakse mõisast lõplikult välja. Valga ainuke kaitspunkt on seega

teistkordselt meie käes ning verine heitlus jõudnud lõpule.

Põgenevat vaenlast jälitama asuvad ka teised naabruses teotsevad väeosad ning rinne nihkub edasi mõnekümne kilomeetri võrra Volmari ja Marienburgi sihis.

Partisanid olid Tartust tulnud välja 600 mehega, kuid nüüd on nende read võitlustes Kirepist kuni Paju vallutamiseni sulanud kokku 200 mehele. . .

Ametlike andmete järgi kaotas pataljon Paju mõisa all langenuina ja haavatuina 7 ohv. ja 70—80 sõdurit, peale selle langesid või said haavata paljud ümberkaudsete valdade vabatahtlikud, kes Ku-

perjanoviga teel Tartust kuni Pajuni ühinesid, kuid lahingute keerises pataljoni nimikirja võtmata jäid.

Soomlaste kaotused olid samuti rasked, kuid siiski veidi väiksemad. Neil langes ja sai haavata Paju all 6—7 ohv. ja umbes 70 sõdurit.

Tegelikud kaotused Paju lahingus on aga kaugelt suuremad ametlikest, ulatudes partisanide suhtes umbkaudu 120 meheni, nii et eestlaste ja soomlaste ühiseid ohvreid tuleb lugeda üle 200.

Siitpeale partisanide lahinguretki hakkab juhtima uus pataljoniülem — kapt. Jaan Unt, senine 4. roodu ülem.

Kelle eest on vooland veri?

*Parimalt nooruse õitse ra'alt
Noormehi ära võeti vanemaitl.
Keisrile soldatiks neid pandi —
Austria ja Saksamaa vastu mindi.
Sangariks ülistati kehva meest —
Võitlema õhutati „isamaa“ eest.
Kroonu pillid puhusid,
Kroonu lipud lehvisid:
Oli jaamas uhkeid mundreid,
Saatmas sõtta mehi kangeid:
Augustovi ja Karpaate
Nägid mehed raskeil rajul, —
Ei seal tehtud löbukäike —
Tapatrall käis nende õlul.
Olgu sajud, olgu raju,
Ei sealt keegi pääsnud koju.
Olgu soe, või olgu kahu,
Pead sul peita pole kuhu.
Mehed palju kannatasid,
Mõttekeri veeretasis.
Kelle eest see kannatus?
Kust kord saabub lunastus?
Aga vaenlane ei paita,
Kui ta oma relvi käitab.
Komberdab jalg vigasena,
Haavatuina, haigetena,
Rong tõi tagalasse mehi,
Rõõm ei nende palet ehi,
Pale kahutuules luine,
Silmis tardumus on puine.
Mehi viidi tervetena,
Toodi ära hädistena.
Üks on gaasist mürgitatud,
Teine silmad kaotanud.
Ühel nägu moonutatud,
Teisel käsi menetatud.
Ühel jalg on mahavõetud,
Teisel keha purustatud.*

*Mitmel sõja koledused
Noorelt võtnud halliks juuksed.
Paljud langend vaenu väljal,
Puhkavad nüüd võõras mullas.
Kelle eest pean sõdima?
Võõrad võim ja „isamaa“?
Võõras võim oli peremees,
Maa oli võõraste valduses . . .
Paranesid haavad,
Armid jäävad.
Vigane või haige-invaliid:
Elutee on raske nüüd.*

* * *

*Vabaduse päike tõusis —
Kaalul Eesti iseseisvus.
Algas võitlus Eesti eest,
Maa tuli vabastada võõrastest.
Ahelaid meile valmistas kommunaar
Samuti kui tegi seda enne tsaar.
Landesväär sellele seltsis veel
Kallale tungides salakavalal teel.
Aga eesti sõdurid
Hädaohtu aimasid.
Sõdur terve või invaliid,
Kõigil ainus ja ühine püüd.
Ei enam küsind keegi „kelle eest“,
Kui kõnet oli ajaloolisest vaentlasest.
Nüüd oli isamaa!
Ja rahvas kaitseda.
Nüüd tuli võidelda,
Ja vaenlast õpeta,
Kes jultund röövlina
Meid jälle püüdis tallata.
Nüüd teame, kelle eest on vooland veri.
Nii saabus Isamaale vabadus,
Me omariiklus suurim maine varan-
[dus.
Jää igavesti vabaks Eesti maa ja meri!*

A. Järvand.

«SÕJAKOHUS»

Lookene vabadussõja päevilt

A. Brakel.

Et Vabadussõjas oma otsese kohustuse, s. o. sõdimise, kõrval tuli ka tegeleda vahemehena punastest puhastatud asulate elanikkonna vahel — nende üle kohut mõistes kiires korras oma südametunnistuse järgi — seks tahan alljärgnevas lookeses ülevaate anda ühest sarnasest kiirkohtumõistmisest rindel.

Peale purustavat hoopii Kehra all jaanuari algul, hakkas punavägi kabuhirmus taganema Narva suunas. Oli tükk tegemist, et tal korralikult kannul püsida — rääkimata korralikust lahingust. Punaste taganemistee oli tähistatud hirmu- ja vägivallategudega kohalike elanike kallal; eranditult kõikjal, kus peatuti, kurdeti mahalaskmiste üle, mida taganevad punaste jõugud olid sooritanud. Oli see siis mõni kohalik jõukam taluperemees, valla tegelane või mõni muu — kes aga Eesti iseseisvuse mõttele kaasa tundis, see seina äärde toimetati. Ja nendes vägivalla tegudes oma kaaskodanike vastu erilist agarust näitasid üles just kohalikud punaste tegelased. Meeletud vihast oma plaanide purunemise üle, kallasisid nad selle enda süüütute kaaskodanike peale. Kõikjal olid mahalaskmised sooritatud just kohalike punaste näpunäidete järgi.

Väeosa, milles teenisin tollal, oli jõudnud punaste kannul püsides läbistada juba suurema osa Virumaad. Oli ainult päeva, võimalik ka et ainult tundide küsimus, kus sai Narva linna vabastada punaste hirmuvalitsuse alt. Sain käsu — oma meeskonnaga puhastada vaenlasest meie peaväe pealetungi suuna teest kõrval asuva E. küla. Kuni külani sai liigutud kõiki ettevaatuse abinõusid tarvitusele võttes. Küla nähtavale tulekul korraldusid mehed ahelikku, et hoogsa löögiga küla vaenlastelt vallutada. Kõrvulukustava püsside ragina ja sõjakisaga tormasid mehed küla peale, kus ka kohe paaniline sagimine algas. Ei sellest vaenlasest enam olnud meile vastupanijat. Vastu lasti meile ainult üksikud püssipaugud, — näha oli kuuvalgel metsa poole jooksvaid kogusid, — ja juba oligi küla venelasist puhas. Hiljem kohalike elanike jutust selgus, et pole olnudki tegemist suurema vaenlasega: olnud vaid äraväsinud taganeva vaenlase salga-

kene, kes külas väsimust puhkas, et iga minut valmis olla edasiliikumiseks.

Et saadud käsu kohaselt külas pidin viibima kuni hommikuni, — kaitstes küljelt meie peaväge ootamatuste eest, tegin korraldusi meeste ööbimiseks ja ka julgeolekuks. Pikapeale ilmusid ka oma peidurgastest välja kohalikud elanikud, keda püsside ragin oli pakku ajanud. Ei olnud kitsid nad tänuga oma vabastamise eest. Viimastel päevadel olla punaste terror juba õige hirmsaks läinud, keegi polla enam oma elu peale kindel võinud olla. Külas lastud paari päeva jooksul maha mitmed taluperemehed, ja peategelane neis mahalaskmises olnud kohalik kingsepp-punakomissar oma naisega, kelle ülesandmisel ja juhtimisel ka mahalaskmisi toimetatud. Küla elanikud pöördusid minu poole palvega neid nimetatud hirmuvalitsejaist vabastada, kuna omakohut tarvitada nad ei tahtvat.

Kaasa võttes paari meest, liikusin minule näidatud kingsepa elamu poole, et teda ühes naisega vahistada ja tarvituse korral koha peal kohut mõista. Hoones näis kõik maha jäetud olevat, sest meie mitmekordse koputamise ja kolistamise peale keegi ust avama ei tulnud. Tegin juba korralduse ukse lahti murdmiseks, kui viimaks üks seest poolt avati ning sisse

A. Brakel,

Vig. Sõjam. Ühingu Tallinna Osak.
rev. komisjoni liige.

E. LERENMANN

Tallinn, Suur Karja 10, tel. 446-43

SOOVITAB

kleidiriiete

alal hooaja-uudiseid ja
rikkalikus värvivalikus
voodivaiba atlast

Müük väiksel ja suurel arvul

INGLIS MAGASIN

H. GUTKIN

TALLINN

VIRU 4

TEL. 436-46

pääsesime. Süüdanud laual asetseva väikese tattnina, nägin siis ka meid sisselasknud kingsepa naist. Oli noorepoolne naine, — näos ja terves olekus paistis veidike hirmu, mida katsus ükskõiksuse taha peita.

„Kus on mees?“ — pörutasin peale.

„Eks otsige ise, kus mina tean,“ — sain sähvava vastuse. Ehk küll naistega ei olnud sõdinud, kuid kõik see olemine ja vastus ajasid vere keema. Otsustasin endas, et siin suuremat halastust üles ei näita, kuna küla elanike jutu järgi olla just naise ülesandmisel kaks taluperemeest maha lastud. Kätte võttes laual asetseva hädise valguse allika, algasime ruumide läbiotsimist. Järgmises ruumis esimese esemena nägime nurgas hälli, milles magas umbes aasta vanune laps. Kuna külas lapsest keegi ei rääkinud, tuli see ootamatuseks, mis kainestas, — ja pani kõiki seda olukorda järele kaaluma. Kuid täitsa ilma karistamata ei võinud kah ära minna, tuli vähemalt katsuda teda veidike segi moraalselt karistada. Läbiotsimine ei annud midugi enam tagajärke, sest majas polnud enam kingsepa lõhnagi. Pika küsitlemise ja punnimise peale avaldas naine, et mees olla juba õhtul oma mõtteosa-

listega jalga lasknud, teda ühes lapsega maha jättes.

Kutsusin kaasasoleva lipniku ja allohvitseri M. välja, et nendega läbi arutada tekkinud olukorda. Üksmeelselt jõudsime otsusele, et küla elanike poolt soovitatud karmist otsusest ei saa juttugi olla, sest selle all ei tohi kannatada ilmsüütu laps. Mitmeti asja läbikaalunud, tegi allohvitser M. karistuse viisi kohta ettepaneku, mille juurde ka viimaks jäime. Läksime kahekesi tuppa tagasi, kuna allohvitser M. metsa poole kadus, et otsuse täideviimiseks ettevalmistusi teha. Ärasaatnud toas olevad sõdurid, alustasime uuesti ülekuulamist, mil polnud aga mingit tagajärge. Naine vaikis kangekaelselt ja ei arvanud üldse heaks meie küsimusile vastata.

Viimaks tuli tagasi M., ning veidi kobistanud eeskojas, astus tuppa. Naise poole pöördudes, küsis sellelt: „Kas silku on?“ — „Jah on,“ oli vastus.

„Too siis kohe siia!“

Naine kadus toidukambrisse ning viikese aja pärast väljus sealt, käes alustass mõne silguga.

„Noh, kas rohkem ei ole? — too kõik ühes soolveega kohale!“ — kurjustas temaga M.

Selle käsutuse peale toimetaski naine lauale väikese silgupüti silkude ja soolveega.

Ei saanud esmalt aru, mida M. kavat- ses teha nende silkude ja soolveega.

Tõstnud seina ääres asetseva pika pin- gi toa keskele, kädus M. eeskotta. Varsti tuli ta tagasi metsast toodud paraja vitsa- kimbuga.

„Noh kas heidad ise pingile või pean vägise panema!“ — käsutas siis M.

Naine hakkas viimaks asjast aru saa- ma, ja kohe oli lahti nutt ja palumine, mis isegi kivid oleks teinud pehmeks.

„Pai kulla härrad, — andke andeks! enam ei tee, — ainult andke andeks! ärge lööge!“

„Ei siin ole andeks andmist midagist. Kas sina halastasid kellelegi?“ — tegime kõvaks endi südamed.

Viimaks nähes, et palumine ei aita, alistus naine ja oligi pikali pingil.

M. valis kimbust paraja vitsa ning mi- nu poole pöörates küsis: „palju käsite?“

„Noh, tükki kümme kulukuks ikka hä- dasti ära“ — arvasin, sest ei olnud kavat- susel suuremat ihulist karistust, kuna see pidi olema rohkem moraalset liiki.

Varsti oligi nutu saatel kümme sira- kat laotud selleks määratud kohale.

Ning siis tuli see kõige ootamatum sel- les asjas. M. astus laua juurde, võttis sil- gupüti kätte, kallas sealt hea kämbla täie,

— ning pingi juurde astudes määris käe- ga kõik selle soolvee äsja nuheldud kohale.

„See on selleks, et see asi sinule süda- messe läheks, et sa enam tulevikus sarnast asja ei teeks,“ — noomis seejuures M. nut- vat naist isalikult, — „pidime sind sinu häbitegude eest mahalaskma, kuid nüüd pead rahul olema selle väikese õpetusega; oma elu eest pead tänama meid ja oma ilmsüütut last.“

Ehk küll asi tõsine oli, ei saanud selle kõige juures ometi enam naeru pidada.

„Kas Teie minule muud midagi ei tee?“ päris ta umbusklikult, ja kuuldes, et ai- nult sellega piirdub meie karistus, ei olnud tänul piiri.

Naine, kes oli täiesti teadlik omas süüs, ootas muidugi rängemat karistust; isegi oli valmis olnud mahalaskmiseks, — nagu selgus tema pärastisist jutest.

Varsti kaeti meile ka laud, — ning asu- sime kõik ühiselt einetama, nii kohtuü- küd kui ka kaebealune. Siis oli juttu kül- lalt, saime mitmesuguseid andmeid taga- nevast vaenlasest ja muid teateid.

Kunagi hiljem, aastate möödudes, oli minul juhus läbi minna samast külast. Külaelanikelt kuulsin, et sama kingsepa naine olla väga korralik kaaskodanik ja kõik külarahvas on temaga äraleppinud. Nähtavasti ei olnud tookordne karistus vilja kandmata jätnud.

Mu kodumaa!

M. Univer.

*Su Põhjamaa päikese kullast,
Su õhust, su veest ja su mullast
Ma sündisin, kodumaa.
Ma sündisin, kodumaa!*

*Su metsad, su taevas ja meri
On soonte sees kõnelev veri,
Ta tänab sind lõpmata,
Mu Eesti, mu kodumaa!*

*Kuis oskasid, tundsid ja teadsid,
Nii südame tuksuma seadsid,
Nüüd sinule tuksub ta,
Nüüd sinule tuksub ta.*

*Nii rõõmus ja õnnes, mis hurmav
Kui mures ja valus, mis surmav,
On põline Põhjala,
Mu Eesti, mu kodumaa!*

*Mu Jumal sind kaitsku ja kandku,
Sull' rahu ja õnnistust andku,
Ta arm olgu sinuga,
Ta arm olgu sinuga!*

*Jää õitsema aegade meres,
Riik Põhjamaa riikide peres!
Jää vaprana, vabana,
Mu Eesti, mu kodumaa!*

Viimane rünnak

Invaliid Jakob Kuldsaar.

Olin juba ligemale aasta eel-liinil viibinud. Paljudest lahingutest osa võtnud ja kohutavale surmale silma vaadanud. Paljud mu kaasvõitlejatest on juba langenud ja puhkasid ühishaudades — võõras muldas. Kuid mulle ei näi selline õudne elu mingit muudatust tooma. Küll käivad jutud sõdurite keskel ringi, et varsti saame suurema puhkuse, kuid milline oleks see puhkus ja millal saame ta, seda ei tea... vist igavene.

On ilus vaikne juulikuu öö 1915. a. Asun eelpool oma traataeda valvepostil. Valvepost asub kahe liini vahel, väikese mäe nõlvakul, maa sees, hästi varjatuna vaenlase eest. Sellevastu aga vaenlase kaevikud on hästi nähtavad ja neis võib jälgida nende elanikkude liiklemist. Meie kaevikute vahemaa on umbes 100 meetrit. Öö on mahe ja soe; ning vaikus sõja aja kohta haruldane, nii kui ei olekski sõda. Ainult üksikud püssipaugud ja tule kuma taeva serval tuletavad meelde, et tapalaval viibin. Vaikus tundub olevat suure tormi eelne.

Hommikul vara vahetatakse mind postilt. See oli üks haruldamatest kaeviku elus: sest vähe oli neid, kes hommikul tervena omast kaevikust tagasi tulid. 24. juuli hommikul algab maruline tulistamine; sakslaste kaevikust külvatakse tulega üle meie kaevikud; ootame iga silmapilk vaenlase rünnakut. Ootamine läheb pikaks. Juba õhtu eel vaikib vaenlase tuli. Saame teate, et see on olnud vaenlase rõõmu avaldus Varssavi linna langemise puhul. Järgneval ööl lahkume oma kaevikutest ning anname uuele väeosale üle oma luurekohad. Lahkume kõige suurema saladuskatte all, — vähemalt ise arvame nii.

Päike tõuseb järgmisel hommikul punase kuulina. Oleme jõudnud kivisele teele. Pahemal pool meist on suur soo. Äkki kostab meieni paremalt poolt äge laskmine. Antakse käsk kiirmarsile, kuid nälginud ihu ei jõua jalgu sundida kiiremale käigule. Varsti jõuame kuulide piirkonnast välja, teel on näha mahavisatud sõduri varustust. Väsimus ühes palava ilmaga teeb oma töö sõdurite ridades. 27. juuli hommikul koidu algul jõuame ühte külla nimega Vartii. Asume talu küüni-desse puhkusele. Püssid kamandatakse

õuele püramiidi; nende vahiks määratakse mind, kui alamat olevust „tshuhnat“.

Järgmisel hommikul ülevaatusel leiti, et paljud meie väeosast olid teele väsimuse tõttu maha jäänud. Ka üks minu seltsiline oli selle saatuse osaliseks saanud. Kuulsime, et vaenlane selle koha, kus meie seisime, oli ära võtnud ja meie väed taganema löönud. Peale lõunat, anti meile, üle mitme päeva, sooja suppi. Vaevalt saime sööma hakata, kui anti käsk „täagid korda“. Asusime teele vaenlasele vastu. Sellega oli mõttele — puhkusele saamisest, kriips läbi tõmmatud. Jõuame liinile ja asume rünnakule. Siis teatatakse, et peame taganema, kuid olime enestele teadmata, vaenlasele nii ligi tulnud, et see ei olnud enam korralik taganemine, vaid korratu jooksmine tule all. Õhtul saame uuesti käsu vaenlase ründamiseks. Sammume läbi ühest küldest, üle viljapõldude, läbi suure metsa. Mets on nii tihe ja maapind pehme, edasiliikumine õige vaevaline. On juba kesköö aeg, kui jõuame metsa servale. Võtame kehakinnitust. Uuesti kõlab käsk, seljakoti raskust vähendada. Isegi riide varustust sai vähendatud, vist on meil suurem ülesanne täita. Metsast väljudes sammume üle lageda mõisa põldude. Oleme tähelepanemata mõisani jõudnud, kuigi sakslane peab mõlemalt poolt lagendikku helgiheitjate valguse all. Juba enne päikese tõusu algab hirmus laskmine meie patareidest; varsti on täieline sõja muusika tegevuses. Esimesed roodud tormavad vaenlasele peale. Meie rood asub endisesse vanasse põllukraavi. Vaenlane on meie rinde täiesti läbi murdnud; juba hakkab kergemaid haavatuid tulema. On kuulda haavatute appihüüdeid ja valukarjatusi. Rood, roodu järele tungib meie sõjavägi peale, kuid vaenlane on tugev meie pealetungi tagasi lööma. Veel seisab minu rood oma kehvas varjendis, varjul vaenlase silme eest, ehkki see pidas kogu ümbruse tiheda suurtüki tule all. Meile oli keelatud igasugune tegevus, mis meid vaenlase silmale nähtavaks oleks teinud. Aga või venelane sest siis küsib, kui „tshaiju“ tahab, olgu surm nii ligi, kui tahes. Mõne hetke möödudes, nägime, et meie kraavi otsas tõuseb suits üles, — mõni minut, ja vaenlane andis kogupaugu

KAUBAMÄRK
IGAL KANGAL

*Inglise
villast ja lõngast*

MANTLI-
PALITU-JA
ÜLIKONNA-
RIIDEID

valmistab

KALEVIVABRIK A/S

REINHOLD TOFER

TALLINNAS

*Uued mustrid!
Müügil riidekauplustes üle maa!*

meie seisukohale. Olid kadunud „tshaiju“ keetjad ja ühtlasi seega olime sattunud väga halba seisukorda, kuna olime vaenlasele oma seisukoha reetnud. Kuid siiski oli meil ka õnne, sest selle marulise tule peale vaatamata, oli meil ainult mõned üksikud haavatud.

29. juuli; lahing kestab endise ägedusega edasi, rünnak järgneb rünnakule, meie poolt. Saame käsu edasi minekuks. Raske suurtükiväe kaitsel asume ahelikus rünnakule. Meie ees on väike jõgi, mis asub oru põhjas. Teisel pool jõe järsul kaldal käib vihane võitlus. Kogu ümbrus on leekides. Jõuame üle jõe. Meie ahelik liigub pikki kallast jao kaupa ülespoole. Kiiremat edasiminekist takistab paks udu. Vaenlane peab kalda tugeva tule all. Viimati peavad kalda peal asuvad meie väeosad vaenlase tule all taganema, sõjariistu mahajättes. See taganemine rikkus ka meie edasiminekku ja lõi meie aheliku segi. Kuid see korraldati ja meie ülemus leidis teise tee, kuidas vaenlase nägemata edasi pääseda. Paremal pool meist, külast alla jõe äärde oli tee kaevatud, seda mööda hakkasime edasi liikuma ja põlevate majade varjus jõudsime küalani. Kogu külahaline tee oli surnuid ja haavatuid täis,

vaade sellele oli hirmus. Maanteed varjendiks kasutades saime viia aheliku edasi. Palju minu seltsilisi langes sel retkel. Vaenlane asus teisel pool põlluservas. Alustasime rünnakut, et oma haavatuid päästa, kes lamasid vaenlase kaeviku ees. Hetkel, mil jõudsime traataia ligi, lahkus udu ja omaks ehmatuseks märkame, et oleme sattunud just saksa kuulipildujate ette. Kõlab käsk, pikali lasta. Kuid on juba hilja, sakslane on juba surma külvanud igale poole. Haavatutega on maa sõna tõsiselt mõttes üle külvatud, õhk on haavatute ja surijate oiged täis. Mõlemal tiival kestab äge kahurite tuli. Peale lõunat koondab vaenlane oma tule ka meie selja taha. Ka meie patareid avavad marulise tule vaenlaste omadele, milline ka pea vaikima sunnitakse. Juba hakkavad tihedad mürsud kukkuma meie eelolevasse vaenlase kaeviku, ootame pinevusega vaenlase kuulipildujate pesade tabamist. Õhk on nii paks, et hingamist takistab. Ootame pealetungiks käsku. Hämarus katab juba surmavälja. Meie kahurid vaikivad, saame käsu tääkidega pealetungiks. „Hurraa“ hüüetega ründame vaenlase kaevikut, üle kogu rinde kajab metsik tapluskiisa. Paremal tiival vaikib venelaste „hurraa“,

saame teada, et vaenlaste ülevõimu tagajärjel on seal venelaste rünnak nurjunud ning nad taganema sunnitud, seega meid ümberhaaramise hädadohtu jättes. Vaenlane surub peale juba külje pealt. Meie rood hakkab taganema. Järsku midagi iseäralikku läbib minu keha. Kupun pikali, tõusen ja langen uuesti, tunnen, et silmade ees on varjud. Jalg ei kannu, olen jalast raskelt haavatud. Katsun pikali lamades haava siduda. Näen, et see on võimata suure verejooksu tõttu, siiski teen viimase katse haava kinnisidumiseks, mis ka õnnestub. Seejärel kaotan meelemärguse. Hommikul mõistusele tulles, leian, et kogu minu ümbrus on täis lamavaid sõdureid, omi kui ka võõraid. Mõned haavatud püüavad lamades edasi liikuda. Minu seisukord on äärmiselt vilets, haavatud jalg paistab liha tombuna ja teeb valu. Püüan end kuidagi edasi nihutada, selleks tarvitades kogu jõudu. Katsun pääseda ligidale rukki põllule, et seal end varjata. Lõpeb jõud. Kaotan igasuguse lootuse pääsemiseks ja pühendan end surmale. Nagu läbi une kostab minuni lahingu kära. Päike hakkab juba alla vajuma, kuid elu minu purustatud kehast ei ole veel lahkunud. Mõtted viibivad kaugel kodumaal, omaste juures, kas saan neid veel kunagi näha; vist mitte iialgi, igavik on ka mulle oma väravad avanud. Äkki näen oma lähedal meie sõdurite ahelikku, kes uuesti on rünnakul. Mu palve peale lubatakse tuua mulle abi, kuid peagi selgub, et siia on sanitaridel võimata pääseda, roomaku ma veel edasi, üle põllu. Kuid minu jõud

on juba täiesti otsas. Nii tuli mul kogu öö ja päev kesk lahingu möllu suurtes valudes mööda saata. Lõpuks õnnestus sanitaridel mind ära kanda, sidumisepunkti, mis asus ühes Poola küünis. Sealt saadeti mind kohe edasi. Kauase ja pika sõidu järele jõudis rong paljude haavatutega kohale. Meid paigutati ühte kasarmusse, kus asus haigla. Seal tunnistati minu seisukord raskeks ja ühes teiste raskelt haavatutega saadeti mind Vilno linna, kus paigutati haiglasse. Minu jala juures tehti lõikus. Sellele järgnev öö oli üks raskeimatest ja seisukord halvenes üha. Nelja päeva pärast viidi mind üle teise haiglasse. Vahepeal oli minu jala seisukord veel halvenenud ja võeti ette uus operatsioon, mille järele minu jalg täiesti amputeeriti. Mõne päeva pärast jõudis vaenlane selle linnani ja haavatute seisukord haiglas muutus kardetavaks. Tekkis vajadus nende edasisaatmiseks liini taha. Rongile paigutatult hakkab see oma koormaga liikuma Venemaa poole. Järgmisel hommikul jõuame Dvinski linna, seal kuuleme, et linn, kus haavatuna lamasin, on vaenlase kätte langenud. Paar päeva kohapeal seismist, siis saadetakse meid jällegi edasi. Kuue päevase sõidu järele jõuame Pihkvasse. Haiglas haavatute ülevaatusel selgus, et minu vaguni kaaslastest on 8 haavatut viimasele puhkusele läinud. Sealt saadetakse mind Moskva haiglasse, kus lamen 9 kuud.

Peale paranemist jõuan lõpuks kodumaale.

VIGASTATUD SÕJAMEESTE ÜHINGU TALLINNA OSAKOND

RÄTSEPATÖÖKODA

NUNNE TÄN. Nr. 7. TEL. 470-59

Valmistatakse igasuguseid
era- ja vormiriideid

KINGSEPATÖÖKODA

NUNNE TÄN. Nr. 7. TEL. 470-59

Igasuguste **jalanõude**
valmistamine ja parandus

Vanad sõjahaavad

Aruvälja Jaani kiri Vagastatud Sõjameeste Ühingu juubeli puhul.

Ma ei ole küll nõnna kange kirjamees, kui on mo isa Andres aga ma ei tahtnd mette jäeda erapooletuss või passiivsess oma ühingu aupääva puhul ja seepärast ma võta sule kätte ja kirjuta needsinatsed kirjaread.

Nagu mo auväärt kaaskannatajad ehk meie taadi kirjadest jüba on kuulnd, ole ma invaliid ja sai maailmasõjas Augustovi metsa all sakslaste kääest irmsa ropsu sarapnelliga abaluude taha. Seda põõna, mis ma siis sai, ole ma põdend tänapäävani. Ja mol on väga hästi meeles see invaliidi elu ja olemine. Ega ma selle sarapnelli särtsuga jäänd ükski, vaid lugu oli nii, et kui algas vabadussõda, siis ei tihand ma mette jääda koju ning võtsi aga jälle vintovka kätte ja läksi kodumaad kaitsma. Siis korjasi ma joosuraavist va rihmatismuse kontidess ning seda äda ma tänavu sui Haapsalus mudavannides raavitsemas käisigi. Selles suvitlinnas see lugu johtuski, millest ma sii nüüd jutustada tahan.

Ma pea enne natse tagatsi minema ja ütlemä, et ma sõitsi Haapsallu väga mornis meeleolus, sest mol kodukilas on tuttav tüdrik, kis on mo peale lootnd jüba mitu aastat. Mis ma sellest salga, mo ruudi nimi on Miina ja tä on Allikibi peretütar. Nojah, enne ärasõitu Miina küsis mo käest, et kuidas siis selle asjaga on, pidime ikka sügisel tegema pulmad? Ma ütles, et praegu ei tea veel pulmadest midagi, näe ma sõida paari päeva pärast ennast jälle linna raavitsema. Miina sai siis pahasess ja kisas: „Ei sinust tule välja midagi. Ma kahetse oma inge seest, et ma sinusugutse sandiga üldse jändama akkasi. Muudkui käid ennast leutamas seal sopavannides ja minust ei ooli midagi.“

Mo süda sai siis kah täis ja ma kiitsi Miinale sedasi, et ega ma põle sant olnd sündides. Ma ole oma aavad saand auga. Nõnnamoodi me lahkusime vihaga ja ma tõutasi mette iialgi enam tegemist teha naistega.

Aga vaata mis Haapsalus juhtus. Ma oli kord patseerimas Paralepa metsas ja siis tuli mulle vastu noor tütarlats, kes küsis mo kääst, et mispärast mootorpaat ei tule enam linnast tagatsi. Ma vastasi, et paat ei tule vist selle pärast, et on jüba

iline aig ja inimesi metsas vähe. Ilma kiskuski jüba pimedass ja ma pakkusi end tütarlapsele saatjass. Sedasi me saime tuttavass ja rehvasime teisel pääval jälle. Täma nimi oli Maie ja tä oli tulnd Talinnast siia suitama. Ma ei mõista mida see noor tütarlaps minusugutses vanapoisi kotjakas leidis, aga ma pansi tähele, et tä oskas lugupidada tublist õhtusöögist ja viinalaasi ei põland Maie ka iialgi ära.

Ma oli küll varem roonuteenistuses olles teind sehvti linnareilidega, aga nõnna tulist ja timpramentlikku tüdrikut põlnd ma iialgi rehvanud kui oli see väike Maie. Ma mõttesi jüba, et nüüd on mo poissmehepõlvel ots peal, aga siis tuli mulle meele, et olen invaliid ja üks armetu inimene, kel põle siit maailmast änam lootä ei edu ega õnne. Ning ma ei läind änam jalutama Paralepa metsa. Ka muusikale ma ei läind änam. Ligusi aga mudavannis ja ülejäänd tunnid puhkasi ma sanatooriumis. Siis aga juhtus sihuke tükk, et Maie tuli isi äkitselt sanatooriumisse ja kohe pärima: „Miks sind ei saa änamb näha? Kas tervis on muutnd alvemass?“

Ma vastasi: „Mis sellest mehkeldamisest ikka tuleb ti olete noor, mina aga vana ja sõjahaavad kehas.“

Tä kiitis: „Te pole põrmugi vana ja mis puutub sõjaaavadesse, siis paranevad need.“ Tä sosistas mulle kõrva sisse: „Mina aitan neid aavu parandada!“

Ma ole küll vana sõjamees, aga ma ei suutnd mette seista nende tuliste pilkude ees, mis Maie mulle saatis ja me läksime jällegi seltsis linna. Ning jüst siis, kui me restoraanis sõime vasikaraadi ja jõime jürijooki peale, juhtus sisse astuma va Kähmuste Kustas, kis kohe pistis kisama, et: „Kas sa näe, Aruvälja poissi, kihistab jüba noore reiliga. Kas see meremuda sul nõnna kange svungi sisse on ajand?“, Ma keelasi, et mis sa nüüd jamad, siis on ikkagi tegemist aritud naisterahvaga, aga üks va Kustas viis vist jutu koju ja teisel pääval oli Allikibi Miina kopsti linnas.

„Noo nüüd ma ole lindris,“ ohkasi ma ja ei osand järsku midagi ette võtta. Miina käis aga kurjasti peale: „Sa kupatad sii linnalipakaid takka ja ma oota kodu asjata kirja?“

Oma rikkalikust laost pakub

töolistele ja põllumeestele —

eriti vastupidavaid tanke ja säärsaapaid

koolilastele —

tuntud headuses kõige mitmekesisemaid jalanõusid

daamidele ja härradele —

sobivaid jalanõusid hommikukingast alates kuni kõige elegantsema pidukingani

kõigile —

vastupidavat alus- ja pealisnahka, mõõduka hinnaga.

Ma vastasi siis, et ei mind uuvita änam linna ega maareilid, olen vana ja purutõbine. Näe, praegu pistab abaluu taga nagu noaga. Ma pean kohe tohtri juure minema. Ma akkasi siis kangesti karima kuuma valu ja läksi toast välja. Ega ma tohtri juure ei läind midagi, vaid ma ruttasi Maiele ütlema, et ta nüüd mette minu poole ei tules. Aga see sündis, kui ma tormasi suure rutuga Maie korterisse, siis nägi ma oma ehmatuses, et Maie lõssutab nagu nõöp ühe tedretähnlike poisivibaliku süles ja musutab teda nõnna noppesti nagu oless käsil mõni tükitöö. Oh, sa jutt, kudas siis mo süda läks täis. Ma viskasi poisi raetpidi toast välja ja kähvatas Maiele: „Sa oled üks igavene rihvel: isi ütled, et armastad mind, nüüd kükitad aga teise süles?“

Maie aga kiitis siis minule: „Mis sina igavene invaliid, sii kisdad? Kas olid tõest, nii loll, et võtsid mu armastust tõsiselt. Mina peaksin sind armastama! Katsu aga, et sa siit kaod!“

Ma tuli siis noruspäi tulema ja ma sai aru, et see lika oli ainult uvitatud mo rahast ja lõunasöökidest. Söögu täda siis kärbsed! Pärast küsis Miina: „Kas valu andis nüüt tagatsi?“ Ma vastasi: „Jah,

valu põle änam olemaski. Lähme nüüd aga lossiaeda rahvuspeole.“

Lossiaed oli rahvast murruna täis. Mängis muusika ja meie rahvuslipud lehvisid uhkesti vana ordulossi varemotel. Ning kui siis need mitu tuhat inimest akkasi laulma, siis läks ka minu rind vaimustusest täis ja me laulsime Miinaga eleda ääleaga kaasa. Ma nägi, et nii varemete vahel on tärgand uus elu, et sii laulab vaba rahvas, kis on peremees oma isademaal. Ja siis unustasi ma oma vanad sõjaaavad. Tundsi ennast tervena ja tugevana.

Ma tõmmasi Miina kõikide silma ees kaenlasse ja ütles: „Miina, nüüd tulevad tõesti varssi pulmad! „Miina põlnd ka kade ühti, tä andis mulle laksti musu ja õiskas: „Sündigu sinu tahtmine, Jaan!“

Nüüd arenevadki kodus pulmade ettevalmistused ja varsti ma või ütelda poissmehe põlvele jumalaga. Mõnikord, kui ükski jään, tuleb mol meele selle väikese Maiekesse naeratav näoke ja mo meel läheb aledass. Oi, oi, Maieke, miks pidid sina olema petis... Miks peab roosis peituma alati okkaid?

Aga olgu pealegi. Meie, vigastatud sõjamehed oleme sellega arjund, et meitel lä-

Kas sõjainvaliidid kuuluvad kogukonna ja isikumaksu alla?

Linna Kogukonnamaksu seaduse § 40³, Alevi isikumaksu seaduse § 126⁴ ja Valla isikumaksu seaduse § 9² on ühesuguse tekstiga, väljaarvatud ainult maksu nimetus.

See tekst on järgmine:

„Kogukonnamaksust (Isikumaksust) on vabastatud riigi, omavalitsuse või eraasutiste hoolekandel ülalpeetavad samuti ka riigi või omavalitsuse poolt hoolekandelist abi saavad isikud.

Linnavalitsusel (Alevivalitsusel ja Vallavolikogul) on õigus vabastada kogukonnamaksust (isikumaksust) üksikuid isikuid nende palvel, kui selleks on mõjuvaid põhjusi. Need palved on vabad tempelmaksust.“

Et selles tekstis on juttu hoolealustest ja riigilt ning omavalitsuselt hoolekandelisest abi saajatest, siis paljud omavalitsused ei taha tunnista invaliidide pensione ja toetusrahasid hoolekandeliselt abirahaks ja maksustavad nii vabadussõja, kui ka veneaegseid invaliide.

Veneaegse toetusraha saajad invaliidid olid juba Riigikohtu Administrativ osakonna seletuse järele, Admin. toimetuses nr. 56 I — 1932 a., isikumaksust vabad.

Riigikohtu Admin. toimetuses nr. 190. I. — 1935 a. on seletus, et pensionärid isikumaksust vabastamise alla ei kuulu.

Ka vabadussõja invaliidid on põhimõtteliselt toetuse saaja, kuna temale makstakse pensioni ainult töövõimetuse järele, mis sõjaväeteenistuse kohuste täitmisest tingitud, Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel, ainult siis, kui ta ei oma kindlat vara ja sissetulekut, mille tulu ületaks saadava pensioni täismäära.

Et seadusega, otsustamine kas vabastada või mitte, on jäetud omavalitsuse

heb tihti ikka kõik teisiti, kui me ette arvame. Ja meite elutee on ikka olnud okkiline. Täna sel juubelpäeval unustame aga silmapilguss kõik mured ja oleme rõõmsad, sest meite silmad on näind oma kodumaa kosumist. Need ohvrid, mis meie oma isamaa altarile tõime, ei ole olnud mette asjata.

Jaan Aruväli.

hooleks, siis ei saagi siin olla mingit ühtlust ega järjekindlust.

On omavalitsusi, kes vabastavad nii vabadussõja, kui ka veneaegsaid invaliide kogukonna ja isikumaksust, samal ajal aga teised omavalitsused maksustavad mõlemad.

Invaliididel oma vaesuse juures tuleb oma õiguse jalule seadmiseks kasutada isegi kohtu abi.

Rakvere Linnavalitsus, näiteks, on maksustanud veneaegse invaliidi Anton Laus'i, kellel on mõlemad jalad amputeeritud ja 100% töövõimetu, saades riiklist toetust 10. kr. kuus, Vabadussõja invaliidi Roogna, kes 100% töövõimetu ja kõrvalabi vajaja ning R. Piirdi, veneaegse invaliidi.

Neist on R. Piird 1936. a. maksu asjus Rakvere ringkonnakohtusse kaebades õiguse saanud ja 1936. a. maksust vabastatud (Adm. osak. akt. nr. 5—1937. a.), aga 1937 a. maksustas Rakvere linnavalitsus teda uuesti.

Rakvere ringkonnakohtu ülemaal tähen datud otsusega on veneaegsed invaliidid, kes riigilt toetuse saajad, põhimõtteliselt tunnustatud kogukonnamaksu alla mittekuuluvateks, selle peale vaatamata maksustakse neid ikka. —

Samuti on veneaegne invaliid Jaan Lais kogukonnamaksu asjus Tartu ringkonnakohtusse kaebanud ja õiguse saanud 1936. a. maksu asjus (Toimik. nr. 23 — adm. 1937).

Igal juhusel tuleks invaliididel kogukonna- või isikumaksu määramiste peale vastulauseid esitada, millised on maksuvabad, ja kui alust on, eitava otsuse peale kohtusse kaebada: Vallavolikogu ja alevivalitsuse otsuste peale jaoskonnakoktunikule ja linnavalitsuste otsuse peale ringkonnakohtule.

Tallinna linnavalitsuse poolt maksustamise kohta on meile invaliidid avaldanud, et paljud neist on vastulausete ja palvete peale kogukonnamaksust vabastatud, nii Vabadussõja kui ka veneaegsed invaliidid, muist on aga maksust vabastamata jäetud. —

RAHVUSLIK ISETEADVUS
OLGU MEIE
TÖÖ- EDU JA
JÕUKUSE ALUSEKS

J. KOLLIST
PÄRNU
NAHATÖÖSTUS

PÄRNU, KURESAARE MNT. 11
KÖNETRAAT 134

VALMISTAB:

PEALISNAHKU IGAT VÄRVI,
KINDA- JA RIIETUSNAHKU,
KROOMTALDU JA VOODRI-
NAHKU

Toome siin sellesse küsimusse puutuva väljavõttena kirjutuse „Vaba Maas“ 1. sept. 1937 a. Nr. 208., mis kõlab järgmiselt:

**„Nanseni pass vabastab isikumak-
sust, vabadussõja vigastus mitte.“**

Elva kohtus arutati kolme administra-
tiivkaebust, mis olid ühenduses isikumaksu
küsimusega. Rannu vallas elavad koda-
kondsusega vennad Karl ja Julius Schvarzid
palusid tühistada Rannu vallavolikogu ot-
sust, millega nende isikumaksust vabas-
tamise palved olid jäetud rahuldamata.
Elvalane vabadussõja invaliid Karl Pulga
omakorda nõudis Elva alevivalitsuse sa-
malaadse otsuse tühistamist.

Jaoskonnakohtunik rahuldab Schvarzide
kaebuse, tühistades Rannu vallavolikogu
vastavad otsused, kuna invaliid Pulga
kaebus jäeti tähele panemata. Kohus mo-
tiveeris otsust Schvarzide osas sellega, et
nad kui Nanseni passi omanikud pole
Eesti kodanikud ja vald saab isikumaksu
võtta vaid Eesti kodakondsusse kuulvalt
kodanikult.

Pulga kaebus jäeti rahuldamata põh-
jusel, et invaliidsuse tõttu saadav paiuk
pole hoolekandeline abi. Viimase saajad
on isikumaksust vabad, teissuguse abi
saajad mitte.“

Eeltoodust võib igäiks näha, et küsi-
muses ei ole õiget järjekindlust, sageli on
see õnne asi, kas maksust vabaks saada
või mitte. A. J.

INVALIIDIDE PRIISÕIDUST.

Vabadussõja invaliididele, kellel vähe-
malt 40% töövõime kaotust, on praegu
riigi raudteedel 50% sõiduhinna alandus.

Nagu vastavast Teedeministeeriumi
Ametkonnast kuuldu, on kavatsus kõigile
Vabadussõja invaliididele, alates peale
10% töövõimetusest, võimaldada edaspidi
riigi raudteedel priisõitu.

Et see küsimus praegu otsustamisel
on, siis loodame, et see peatselt teoks
saab. **Toimetus.**

Teadaanne.

Vig. Sõjam. Ühingu XX. aastapäeva pidus-
tuste kohta teatatakse Tallinna Osakonna liik-
meile, et **Kontsert-aktus** Estonia kontsertsaalis,
pühapäeval, 26. septembril, algab kell 12. Aktu-
selt minnakse kohe rivikorras Sõjaväe kalmistule
langenute mälestussambale parga asetama. Sel-
lele järgneb Sõdurite Kodus ühiseine kell ½5
õhtul.

Aktusest võivad liikmed osa võtta ühes pe-
rekonnaliigetega, kuna ühiseine on ainult liige-
tele.

V. S. Ü. T. O. Juhatus.

Eesti Metsa ja Tselluloosi a/ü.

Põhikapital 5.000.000 kr.

Juhatus ja peakontor Pärnu mnt. 10—6 Tallinnas

Telefonid: 429-96, 439-02, 430-61,
474-50, 308-00

Ostab sulfaatpuid

Sõjainvaliidide proteeside ja ortopeediliste jalaõude võimaldamisest

Teatavasti võimaldatakse invaliididele proteese, s. o. kunstlisi kehaliikmeid, tugiaparaate jne. Sotsiaalministeeriumi kulul. Samuti võimaldatakse ka kõigile invaliididele, kelle jalavigastus seda nõuab, ortopeedilisi jalaõusid.

Paljud invaliidid on seda õigust kasutanud, kuid kaugemates maanurkades leidub veel mõni, kes sellest teadlikud ei ole ja kes kannavad veel praegugi „Türgisõja aegseid“ puujalgu ja ei ole veel kordagi saanud ortopeedilisi jalaõusid.

Nendele teadmiseks avaldame järgmist:

Kunst-jalgu-käsi, tugiaparaate vigastele jalgadele, korsette selgroo- ja korpuse vigastuste puhul jne. antakse invaliididele vastava arstliku komisjoni otsuse järele, kestvusega 3. aasta peale. Peale selle võimaldab Sotsiaalministeerium ka proteeside parandust.

Ortopeedilisi jalaõusid-korksaapaid saavad Sotsiaalministeeriumi kulul invaliidid, kelle jalavigastus seda nõuab, samuti arstliku komisjoni otsuse järele. Ortopeediliste jalaõude kandmise aeg on vähemalt üks aasta.

Arstline komisjon, kes proteeside ja ortopeediliste jalaõude vajaduse kindlaks teeb, on Tallinna Sõjaväe Keskhaglas koos iga esmaspäev ja neljapäev kell 11.

Saadest komisjoni otsuse, esitatakse see ühes palvega Sotsiaalministeeriumile, kes annab luba proteesi või jalaõude valmistamiseks.

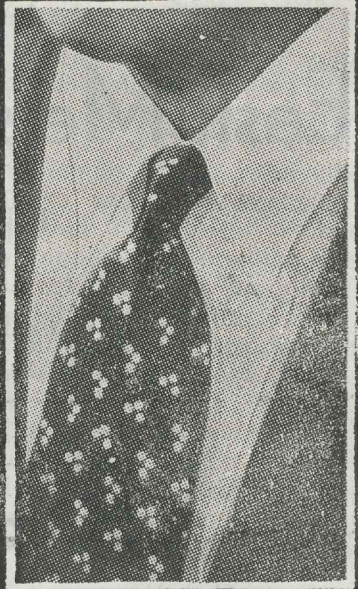
Ortopeedilisi jalaõusid valmistatakse Tallinnas, Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tallinna Osakonna Kingsepa töökojas, Nunne tän. 7.

Proteesi valmistatakse Tartus, G. Saks'i ortopeedilises töökojas, Riia tän. 39, ja Karl Reni kunstliste kehaliikmete tööstuses, Ülikooli tän. 48.

A. J.

Härradele

KAABUSID,
KAELASIDEMEID,
TRIKSÄRKE,
TRIKOOPESU,
KINDAID,
SOKKE,
JALUTUSKEPPE JNE. SOOVITAB
M. VENNAD LEPP
TARTUS, KAUBAHOOV 2 JA 3

JOOGE
„LIVONIA“
MEEJOOKI!

Meejook on kosutav hommikul
on toitev lõunal
on maitsev ka õhtul

ANTS SILVERE

„LIVONIA“

G. SAKS

TARTUS

RIIA TÄN. 39

KÖNETR. 612

ASUTATUD 1907. a.

Vanem ja täielikum
ortopeediline arsti-
ja loomaarstiriistade
tööstus Eestis.

Valmistame otstarbeko-
haseid ja vastupidavaid
proteese, nagu: kunstjal-
gu-, -käsi, tugiaparaate
vigastele jalgadele, kor-
sette selgrookõverduste
ravimiseks, kubemerihamu
kehasidemeid jne. Tehni-
liselt hästi passiv töö.

MÄRKUS: Tallinnas võtame tellimisi vastu
iga kuu esimesel esmaspäeval, Hasenjägeri
korteris, Pärnu mnt. 28.

Ü. K.

EESTI RAHVAPANK

TALLINN, S. KARJA 19, TELEFON 425-55

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE

OSTAB JA MÜÜB VÄLISRAHA JA IGASUGUSEID
KINDLAPROTSENDILISI VÄÄRTPABEREID

JUHATUS

Tarvitage

kõrgekvaliteedilisi hinnaväärseid

O/Ü

PÕHJALA

kalosse ja botikuid

Ar 937 P
Invaliid

SP
5029

Narva Linaketramise Manufaktuuri Ühisus

KONTOR: TALLINN, PÄRNU MNT. 11

Ilmusid uumates mustriies:
voodiesised vaibad, suured põranda-
vaibad, põrandariie jne.

Valmistab parimast kodumaa linast:

käterätikuriiet, pleegitud ja pleekimata
lauapesuriiet, " " "
voodipesuriiet, " " "
presendiriiet, vihmakindlalt immutatud
mantliriiet, kleidiriiet, käsitööriiet, voodri-
vaheriiet, madratsiriiet, sadulsepaniiti,
traadi-lõnga, heegeldamisniiti, sidumis-
nööri, kotte linast ja dshuudist.

EESTI MEHAANILISE PUUTÖÖSTUSE
AKTSIA SELTS

A. M. LUTHER

Saaduste müügikohad:

TALLINNAS: V. Posti 9, telefon 446-16

" Pärnu mnt. 69, tel. 426-00

peale kella 16 - 426-05

TARTUS: E. W. JÜRGENS,

Ülikooli 2, telefon 7-88